N°. 29. Donderdag 2 October 1902. 2de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging OOST EN WEST.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland *bij vooruitbetaling* . *f* 2.00
Voor Oost-Indië en het Buitenl. » 3 00
Afzonderlijke nummers. . . . » 0.10
Men abonneert zich voor minstens zes maanden ingaande op den dag der eerste toezending **f 1.—**

Prijs der advertentiën.

Per regel . . . . *f* 0.10
Bij plaatsing van 300 regels . - 0.09
» » » 1000 » . - 0.08
» » » 3000 » . - 0.07

REDACTIE: De 4de Commissie, aan welke de verspreiding van populaire kennis omtrent Oost- en West-Indië is opgedragen.

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd „aan de Redactie", en gezonden aan den Heer G. E. V. L. VAN ZUYLEN, *Voorzitter der Redactiecommissie*, **7a Heerengracht**, of den *Secretaris*, Mr. G. VAN SLOOTEN Azn., **43 Conradkade**, beiden Den Haag.

Voor de Administratie en Advertentiën wende men zich tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG" **Haagpoort 4,** Den Haag.

Dit nummer bestaat uit Twee Bladen.

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f 5.— 'sjaars, (voor het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5 of meer contribueeren of een gift in ééns schenken van f 100, zijn donateur(trice).

De ondergeteekende ________________
wonende te ________________ *wenscht*
donateur-trice / lid *te worden der Vereeniging* „**Oost en West**" *tegen een jaarlijksche contributie van*
f ________
________________ den ________________ 190
Handteekening:
Straat of gracht:

Inhoud van dit nummer.

Voor den noodlijdenden Javaan.

Restant in kas op 25 Sept. j.l.	*f* 348.13
Sedert ontvangen.	
Van Delftsche studenten door J. F. C. E.	- 12 50
Van E. R. te Nijmegen	- 0.50
Van P. H. S. G. te Roermond	- 1 —
Van S. te Nijmegen	- 2.50
Totaal:	*f* 364.63

In verband met de oproeping van **„Het Semarangsche comité voor zieke en behoeftige inlanders"**, door ons opgenomen in no. 25 van het **K. W.** 25 September j.l., hebben wij per wissel op zicht overgemaakt f 360 aan den penningmeester van genoemd comité, den heer *S. E. Toens*, agent der Factorij van de Nederlandsche Handelmaatschappij en daarvoor betaald . . . . f 361.—

Zoodat er in kas overblijft . . . . f 3.63

Behalve de hierboven vermelde giften kwm nog bij ons in de mededeeling van den heer **B.,** burgemeester van Meerkerk, dat hij zich verbindt tot een *jaarlijksche bijdrage* van f 10 (*tien gulden*), te beginnen met 1 Januari a. s.

Wij zullen dit aan de Semarangsche Commissie meedeelen en hopen, dat het goede voorbeeld van den heer *B. nog door velen zal worden gevolgd,* want al komen wellicht voor het **oprichten** *van het verzorgings- en verplegingsgesticht* de noodige gelden wel bij elkander en al zal de arbeid der verpleegden, even als dit ook bij de *Witte-Kruis-Kolonie* het geval is, ten deele voorzien in de jaarlijksche uitgaven, toch zal er voor het behoorlijk **onderhouden** nog een belangrijke sluitingspost noodig zijn, die door jaarlijksche bijdragen dient te worden gedekt.

Men sprak ons van een Rijkssubsidie of van een subsidie der gemeente Semarang, zoodra deze, als gevolg der ontworpen decentralisatiewets-artikelen, het aanzijn zal hebben gekregen. Dit zal natuurlijk, als het noodig wordt, de eenige weg zijn om een zoo hoogst nuttige en noodige inrichting in stand te houden, maar de kern van de bijdragen zouden wij gaarne zien komen uit **vrijwillige bijdragen,** zoowel van Europeanen, bemiddelde Inlanders en Chineezen op Java, als van *Nederlanders in Europa,* die de overtuiging hebbende, dat 't moederland verplichtingen heeft tegenover zijne koloniën, begaan zijn *ook* met den toestand van den geduldigen, ons sedert jaren gedienstigen, en thans zoo zeer noodlijdenden Javaan.

Wil men nogmaals, **thans uit officieele bron,** weten, hoe de toestand is? Hier volgt een schrijven van een assistent-resident in een der geteisterde streken, voorgelezen door den Minister van Binnenlandsche Zaken, bij de behandeling van het Adres van Antwoord op de Troonrede in de Tweede Kamer:

„Er is in zeer veel dessa's zoo goed als geen padi in voorraad en evenmin padi te wachten, aangezien de aanplant door watergebrek zal sterven.

In plaats van driemaal eet men tweemaal, en de portiën zijn kleiner; men eet niet meer volop.

Er moet werk gezocht worden buiten de eigen streek op groote schaal, tot in Soerabaja, dikwijls te vergeefs.

Verpand wordt door wie nog wat bezit, kleeren en oorbellen vormen de voornaamste verpandstukken.

Van de 3537 bahoe sawahs is beplant 1135 bahoe; waarvan 400 bahoe, 2 maanden oud, kans van slagen heeft en 735 moet mislukken; het overige kan wegens watergebrek niet beplant worden.

Van de 501 bahoe tegal is beplant 61 bahoe; de rest kan nog beplant worden met palawidja en zal wel slagen.

Ergo $\frac{1}{9}$ der sawahs heeft kans van slagen; zoo goed dus als volslagen mislukking.

Per dag is noodig 12 cents aan geld per gezin om 't leven te houden; dat geld wordt verkregen door allerlei nevenbedrijf; hoofdzakelijk grasverkoop te Lamongan; de vraag naar gras is evenwel beperkt; de opbrengst daarvan dus niet voor vermeerdering vatbaar. Deze is in de laatste jaren zelfs achteruitgegaan; door minder vraag, gevolg van den tramaanleg.

Gras is altijd te snijden.

Dit jaar is bijzonder ongunstig, bovendien door mislukking van den padi-aanplant in de omliggende streken, waar gewoonlijk veel bawon (snijloon) wordt verdiend.

Als de tegal-aanplant lukt, dient de opbrengst slechts als pertoeloegan (hulpmiddel) om den slechten tijd minder armoedig door te komen; de armoede duurt tot het volgend jaar, wanneer op iets beteren oogst gehoopt wordt.

De petinggi van Kepoedikoelon verklaart, dat hij 30 jaar, geleden van 100 vierk roeden tegalgrond maakte:

f 50 aan uien;
of „ 30 „ ketela;
„ „ 40 „ lombok;
en nu aan polowidjo niets.

Zaaipadi is over het algemeen niet in voorraad.

De dagelijksche verdiensten gemiddeld, uitgezonderd op dagen, waarop men door verschillende oorzaken verhinderd wordt te werken, zijn van:

Pa Dasiman voor man, vrouw en 3 kinderen. . 10 cts.;
Pa Marni „ „ „ „ 3 „ . 15 „
Pa Sampah „ „ „ „ 5 „ . 15 „
en zoo is 't over 't algemeen.

De erven brengen niets bruiksbaars of verkoopbaars op ten gevolge van de onderwaterzetting gedurende 6 maanden: de bamboe is klein en slecht.

Vroeger had men last van muizen eens om de 7 jaren; tegenwoordig ieder jaar.

Vroeger lukte de padi ieder jaar, bracht gemiddeld 5 amet per bahoe op; en de polowidjo gaf gemiddeld 1 of 2 maal f 20 per 300 vierk. roeden.

Merkwaardig is 't, dat de gezondheidstoestand goed is".

Na het voorlezen van dien brief, zeide de Minister:

„Ik meen, dat de geachte spreker overtuigd zal zijn, dat de Regeering, in het bezit van dezer mededeeling, volstrekt niet onbekend was met de ellende en den nood, die daar bestaan."

„Oost en West" heeft bij haar pogen om geld in te zamelen tot leniging van dien **nood op Java** niet alleen weinig medewerking ondervonden, doch soms zelfs tegenstand. Men poogde te betoogen, hetzij in de pers of achter ons om, als stille kracht, dat de nood zoo erg niet was, dat de Regeering reeds alles deed, wat mogelijk was en dat de penningen, die men ons toevertrouwde toch door middel der Regeeringsambtenaren, evenals een droppel in een emmer, in den grooten brouwketel der Regeeringshulp zouden te recht komen.

Wist men, dat men zou kunnen geven voor een bepaald en goed in elkander gezet plan van particuliere ondersteuning, dan zou het héél anders zijn, dan was men bereid bij te dragen . . . . . . enz. enz.

Wij zijn hun, die ons van den beginne af aan begrepen en dus gesteund hebben, vooral ook onze medewerkers bij de *Haagsche collecte,* die den eersten, flinken stoot gaf, innig dankbaar, want met het hier ingezamelde geld kon *van Emmerik* op ruime schaal zijn *Witte-Kruis-Kolonie* gaan inrichten, werd Mejuffr. *Jansz* te *Pati* in haar liefdewerk gesteund en kon ook een belangrijk bedrag gegeven worden aan **„Het Semarangsch comité voor zieke en behoeftige inlanders."**

Dit comité heeft in eene circulaire (zie ons no. 25) zijn plan tot het degelijk organiseeren der particuliere hulp in de hoofdplaats Semarang en daarna ook elders in de streek der hongerlijders, duidelijk uiteengezet.

Het eerst zal te Semarang worden opgericht en onderhouden een verzorgings- en verplegingsgesticht voor Inlanders, met het noodige terrein, om zoowel zieken als hongerlijders behoorlijk te kunnen verzorgen.

Het is **dáárvoor**, dat wij thans vragen om **een gift in eens**, dan wel eene inschrijving voor een **jaarlijksche bijdrage.**

En op nieuw verzoeken wij aan de **Nederlandsche pers, om steun voor dit liefdewerk.**

Zij heeft zoo flink de Boeren Generaals geholpen, die geld inzamelen voor hun verarmde landgenooten.

Te Zwolle alléén werd met hare hulp voor Botha's jaardag op Zaterdag j.l., f 4275 bij elkaar gebracht.

Dat zij nu ook de Semarangsche ingezetenen steune bij hun pogen om hulp te brengen **aan evenzeer rampzalige, onder he t Nederlandsche gezag levende, Javanen!**

Koninklijk Bezoek.

Slechts enkele dagen na het zoo belangstellend bezoek van Hare Majesteit de Koningin, werd ook door Hare Majesteit de Koningin-Moeder de Tentoonstelling van Oost- en West-Indisch Vlechtwerk bezocht. Vergezeld van Hare Hofdame Jonkvrouw F. L. H. van de Poll en van den Kamerheer Jhr. G. I. van Tets, kwam Hare Majesteit op Woensdag den 25en September vroeg in den namiddag de Gothische zaal binnen en met groote aandacht werd de arbeid van de Inlanders onzer nederzettingen in Oost-Azië en Zuid-Amerika in oogenschouw genomen. Niet minder dan Hare Doorluchtige Dochter heeft Koningin Emma liefde voor die veraf wonende, in vele opzichten nog zoo misdeelde, onderdanen van de Nederlandsche kroon en evenals onze Koningin bezit Zij den goeden kunstzin, die het schoone in den arbeid van Javaan en Maleyer, Dajak en Boeginees, Boschneger en Indiaan doet ontdekken.

Voegen wij bij de sympathie, die het naar voren brengen der Indische Kunstnijverheid van beide Vorstinnen ondervindt, de verklaring, welke volgens «*De Telegraaf*» in een interview door den nieuwen Minister van Koloniën is gedaan, dat ook hij in het beschermen en bevorderen dier Kunstnijverheid een groot belang voor Oost-Indië ziet, dan kunnen wij onze 5e Commissie geluk wenschen met hetgeen tot heden door haar werd verricht en er den wensch aan toevoegen, dat zij voor hare verdere plannen, den noodigen moreelen, en vooral ook financieelen, steun zal vinden.

WEEKOVERZICHT.

Met een enkel woord kon nog in ons laatste nummer de benoeming van den nieuwen minister van koloniën worden vermeld. Na het overlijden van mr. van Asch van Wijck waren de stuurlui aan wal al spoedig aan het werk gegaan, om een nieuwen raadsman aan de Kroon op te dringen. De menschelijke vindingrijkheid en combinatiekracht kon in die dagen weer ter dege bewonderd worden. Maar welke combinaties men ook voor zichzelf heeft uitgedacht, over 't algemeen acht men de gedane keuze — als men daarvan spreken mag, waar zoo weinig te kiezen viel — niet ongelukkig. Voor de Vereeniging «Oost en West" was het al dadelijk een reden tot blijdschap, dat ook de nieuwe minister veel heil ziet in de ontwikkeling van den afzet op buitenlandsche en Nederlandsche markten van Indische producten van kunstnijverheid, als eerste maatregel om het economisch bestaan van den Inlander langs nieuwe banen te leiden. Ook aan onze tentoonstellingen, zoo in de koloniën, als in 't moederland, heeft dat denkbeeld mede ten grondslag gelegen en daarom doet het goed den minister aanstonds na zijn optreden van de mogelijke doeltreffendheid van dergelijke maatregelen te hooren gewagen. Immers de minister zeide: Gedurende mijn verblijf in Indië heb ik meermalen treffende staaltjes van lust en bedrevenheid bij den inlander aanschouwd. Men zal moeten aanvangen met vooral de huisvlijt bij den inlander aan te wakkeren om zoodoende te komen, gaandeweg, tot het doen opleven van de industrie. En voorop stelde hij, dat de geldkwestie — meer speciaal met 't oog op de eereschuld — wel belangrijk is, maar dat men zelfs met het verstrekken van geldsommen nog geenszins er af is.

Ten aanzien van de Russisch-Turksche politiek is men den kluts kwijt geraakt. Het heeft gedurende de laatste jaren, zelf in 't eigen land, den aandacht getrokken, dat Rusland zoo weinig zich inliet met de Turksche aangelegenheden. Dit moest wel verbazing wekken, om-

FEUILLETON.

Een Indische schets in een Hollandsch blad.

(Overgenomen uit *De Locomotief.*)

't Is om te schaterlachen, zooals soms Indische toestanden in Hollandsche bladen worden geschetst. Als een voorbeeld uit vele, noem ik het curiositeithalve in *De Locomotief* van 30 Juli jl. uit de *Telegraaf* overgenomen opstel: *De Ronggeng* (*Dans-meid*). Van het begin tot het einde is 't een ophooping van nosensiale verdichtsels. Ik zal dien voorlichter van het Hollandsche publiek, in zake Indische toestanden, op den voet volgen:

Hij zegt, dat hij in zijn luierstoel zit te mijmeren en dat 't het uur is, waarop men visite kan wachten vóór het diner. Schrijver bevindt zich dus niet in de dessa, ik veronderstel, dat hij op een kleine residentie- of afdeelingsplaats woont. De huisjongen brengt de lampen binnen en een paar minuten daarna, komt hij weer hurkende aanzetten en zegt zonder eenige voorafgaande toelichting: „Toewan, ronggeng minta permissie." Hierop merk ik aan, dat een bediende, die maleisch spreekt, nooit voor zijn heer gaat hurken, maleisch spreken en hurken passen evenveel bij elkaâr, als vla bij gebakken visch; voorts is het verzoek van de ronggeng zoo opgepast, dat zelfs een dansmeid van het minste allooi zich daaraan niet zou bezondigen. Er is geen tandakpartij bij schrijver, ergo moet bedoelde ronggeng er een zijn, die met haar begeleidend orkest rondgaat (barang) en voor dengeen, die haar *aanroept*, tegen een kleinigheid per babak (deuntje) haar kunsten vertoont. Zich opdringen door te vragen, of zij mag tandakken, doet zoo'n ambulant troepje nooit, het maakt slechts reclame of, beter gezegd, geeft van zijn aanwezigheid kennis door eenige slagen op de kendang (lange trom) of eenig ander instrument.

Doet zich een liefhebber voor, die haar wil zien tandakken, dan roept hij het troepje aan; na eenig loven en bieden, wordt de prijs per babak uitgemaakt, de muzikanten zetten zich neder, dikwijls zoo maar op straat of het voorerf van een woning, beginnen te spelen en de dansmeid gaat tandakken. Ziedaar, zooals 't in de werkelijkheid gaat; het troepje gaat 's morgens om 8 à 9 uur op marsch en keert bij zonsondergang naar zijn kwartieren terug; slechts bij hooge uitzondering en dan alleen op de groote plaatsen, gaan die kunstenaars er 's avonds op uit, als de maan helder schijnt.

Van haar (de dansmeid) kleeding zegt onze *Telegraaf*-man: „Haar pakean is van het fijnste allooi. Een kabaadje (hij zal daarmeê kebejak bedoelen) — liefst van rose zijde met keurig kanten kraagje en de keurig geteekende sarong voltooien met armbanden en ringen van zilver en gond een uitrusting, waarvoor zich de grootste tooneelspeelster niet zou schamen."

Een ronggeng, die „tandakken" gaat in een rose zijden *kabaadje* met kanten kraagje! Zelden heb ik grooter nonsens hooren dibiteeren. Had de goede man geschreven, dat hij op audiëntie bij den Gouverneur-Generaal was geweest in een slaappantalon en een flanelletje, waarover een deftige lakensche frak, hij had een niet meer opzienbarend feit genoemd, dan het tandakken van een rondtrekkende ronggeng in een rose zijden „kabaadje" met een kanten kraagje. Een ronggeng, die met haar muzikanten langs de woningen gaat, in de hoop dat zij aangeroepen wordt om voor een dubbeltje of wat een paar deuntjes af te tandakken, behoort tot de minste van het gilde der tandakmeiden, is zoowel physiek als moreel zevenachtste sleetsch of verstaat zoo weinig van de kunst, dat zij in de verste verte niet in aanmerking komt, om bij feestelijke gelegenheden den avond op te luisteren met zang en tandak. Gewoonlijk is zij een verkapte slavin van den eigenaar der haar nagedragen muziekinstrumenten, die meestal meêgaat om het geld op te halen en tevens als orchest-directeur te fungeeren. Alles, wat zij aanheeft, is van hem, hoogstens kan zij de thuis gelaten oude kain en versleten badjoeh de hare noemen.

Haar heer zorgt, dat zij steeds bij hem in het krijt is en oefent daardoor een zoo goed als onbeperkte macht op haar uit, hij mag haar zelfs, tegen terugbetaling van hetgeen zij hem ten rechte of ten onrechte schuldig is, plus een schadeloosstelling voor het gemis van de voordeelen die hij nog van haar kunst en lijf had kunnen genieten, afstaan. Haar kleeding, wanneer zij in functie is, bestaat uit een kain — *nooit* een saroeng, zooals de *Telegraaf*-man zegt — waarvan de waarde zich naar haar aantrekkelijkheid voor de mannen regelt, verder een *kemben*, een lang smal kleed, dat eenige malen om haar middel tot onder de armen wordt geslagen, zoodanig dat het einde onder een der armen of op de borst komt en daar vastgezet wordt door het tusschen het lijf en de eerste omwindingen te duwen. Een *pending*, metalen ceintuur, houdt den onderkant van kemben en tegelijk de kain op hun plaats. Een slendang, waarmee zij tandakt, volmaakt het costuum, deze wordt òf bij de heupen door de pending vastgehouden, òf wordt over de schouders om den nek geslagen en hangen de beide einden dan tot kniehoogte of iets lager. Aan den haarwrong, *koondé*, wijdt zij buitengemeen veel zorg en weet er de melatie- of tjempaka-bloemen, hoewel stijf, zeer kunstig in te rangschikken. Schminken doet zij zich met een flinke hoeveelheid bedak, die met water tot een papje aangelengd over het heele gezicht, wordt gesmeerd; na opdroging wordt de dikke laag met een dot lapjes gelijk gewreven, de wenkbrauwen met het vettig roet van de gebrande kemirie-noot bijgewerkt, en krijgt de rand van het onderste ooglid ook een streepje met datzelfde goedje, waarmee zij ook een „tâche de beauté" maakt, één op de bovenlip en één rechts of links van de kin op de wang. Haar byouterieën bestaan uit: èèn of twee haarpennen, aan de knoppen versierd met stukjes bergkristal of andere goedkoope, glinsterde steenen, soebengs of oorringen van zeer twijfelachtige waarde, braceletten, waarvan men hetzelfde kan zeggen, en 3 of 4 zeer goedkoope ringen aan de vingers van iedere hand.

Verder lees ik: Zij maakt een keurige dienaresse uit den renaissansetijd, en vrij muzikaal klinkt 't uit haar mond: „*tabeh toean*". Hen, die niet weten, hoe een dienaresse uit den renaissancetijd wordt gemaakt, zal ik even daarvan op de hoogte brengen door te vertellen, hoe zoo'n ronggeng haar voorstelling begint.

Zoodra zij door een „kunstliefhebber" wordt aangeroepen, meldt zij zich met haar troepje, tuk op een paar dubbeltjes, terstond aan. Staande, tenzij ze met een Inlandsch hoofd te doen heeft, blijft zij zeer onverschillig, „du haut de sa gran-

dat het streven naar den vrijen toegang tot de Oceanen het Leitmotiv van de Russische staatkunde bleef. Langs drie wegen kan Rusland de open zee bereiken, door Oost-Siberië, door Perzië en door den Bosporus. En terwijl nu aan de omslachtige route's naar Wladiwostok en de Persische golf schijnbaar alle aandacht werd besteed, was het alsof men zich van de veel gemakkelijker en betere route over Constantinopel volkomen onbewust was geworden. Kort geleden nu hoorde men plotseling, dat een paar russische torpedobooten de Dardanellen zouden passeeren, en wel onder de handelsvlag. Klaarblijkelijk zat men met het wezen van deze gebeurtenis verlegen. De een zeide, dat het varen onder de handelsvlag van de zijde van Rusland de directe erkenning was van het verbod ten aanzien van oorlogschepen en dat bovendien de Turken dezelfde vrijheid voor het vervolg konden toestaan aan Roemenië, dat ambities heeft om een vloot in de Zwarte Zee te hebben, welke ambities doornen in 't oog van Rusland zijn. Men zag dus in het voorval eene diplomatieke nederlaag van Rusland. Anderen meenden — en wij gelooven met heel wat meer recht — dat deze gebeurtenis wel eens het begin kon zijn van de vrije passage van de russische vloot door de Dardanellen. Immers wanneer een torpedoboot onder handelsvlag in weerwil van elk tractaat mag passeeren, dan kan ook het grootste slagschip, mits onder handelsvlag, dat ook wel. Voor de leus kan men het schip desnoods nog eerst buiten dienst stellen. Deze opvatting vindt nu weer steun in de laatste berichten, volgens welke de reis van den russischen grootvorst Nicolaas naar Constantinopel een gewichtige politieke bedoeling heeft en dat bij gelegenheid van dit bezoek geheime concessies aan Rusland zullen worden gedaan. Inderdaad, het zou slechts een gewoon staaltje van de russische diplomatie zijn geweest, wanneer men, zonder vertoon, gedurende tal van jaren in stilte had voortgewerkt om plotseling een succes te kunnen behalen.

Zooals men zich herinneren zal, komt de grootvorst in het Balkan-Schiereiland naar aanleiding van de Bulgaarsche manoeuvres in de Sjipka-pas, waar de herinneringen aan 1877 door het houden van een spiegelgevecht worden herlevendigd. Deze herinneringen hebben intusschen voor de nabijwonende Turken dit onaangename, dat zij zeer sterk de vaderlandsliefde opwekten van de Bulgaren, die nog Turksche onderdanen zijn. In de grensdistricten onstonden zeer ernstige onlusten waartegen moesten optreden de Turksche troepen, die er nog een zeer ouderwetsch stelsel van pacificatie toepassen en een verzameling afgeslagen hoofden daartoe minstens even dienstig achten als registratie en pas-dwang. Op den duur zulleu zij daar evenwel bedrogen mee uitkomen. Iedere onderdrukte opstand is slechts het uitgangspunt voor een nieuwe.

In Midden-Amerika is de toestand nagenoeg onveranderd gebleven. Wel zijn de Amerikanen met hun vloot voor de kusten van Columbia aangekomen, maar met de uiterste zorg wordt iedere mogelijkheid van inmenging hun ontnomen. De Columbianen zien zeer goed in, dat deze vredestichter het voorwerp van den twist zelf als belooning zou opeischen en dat het dus zaak is hem van den wal te houden. Het is echter de vraag of de sterkere hier den zwakkere niet zijns ondanks zal willen beschermen. Men kan ook nog zien hoe het optreden van de Unie het Zuiden wakker maakt voor het gevaar dat het van dien kant loopt. Reeds gaan stemmen op om zich tegen de aanmatiging der Noord-Amerikanen te vereenigen en, evenals zij doen ten opzichte van Europa, ook voor Zuid-Amerika als principe te stellen, dat het zijn zaken in eigen huis kan regelen.

Uit Amerika voorts nog het min of meer verontrustende nieuws aangaande den gezondheidstoestand van den president Roosevelt. Men heeft terecht opgemerkt, dat uit de bulletins van de geneesheeren geen conclusies getrokken mogen worden, daar in het geval van Mac Kinley gebleken is, dat zij slechts gunstige berichten geven. Het is te hopen, dat alles goed afloopt, want vooral met het oog op de binnenlandsche economische politiek is het aanblijven van president Roosevelt voor Amerika van het hoogste belang.

Men hoorde nog iets monpelen van een mogelijken oorlog tusschen Frankrijk en Marokko. Het is wel niet zeer waarschijnlijk, en zeker zal Engeland een verovering van den overbuur van Gibraltar zeer ongaarne zien en met alle macht tegenhouden. Misschien was het uitzenden van Engelsche cavallerie-instructeurs naar de Marokkaansche troepen wel als een zachte wenk aan Frankrijk bedoeld. Het schijnt evenwel voorloopig onnoodig zich verder hierin te verdiepen. De tijden zijn ook in deze maanden nog gunstig voor den groei van sensatieberichten

Oost-Indische berichten.

Wanneer ons geweten ons beschuldigt, vele en groote fouten te hebben begaan en nog steeds in menig opzicht onzen plicht te verzaken; wanneer wij van links en rechts, door physiek-sterkere, ijverzuchtige, doch niet altijd bevoegde beoordeelaars met hoon en spot worden overladen, uitgemaakt voor een *nation morte*, een volk, de uitgestrekte en prachtige bezittingen, die het heeft, niet waard, dan doet het goed, een enkelen keer een loflied te hooren uit onpartijdigen mond, al komt het ook van een oppervlakkigen beoordeelaar.

In de *Locomotief* van 21 Augustus j.l. vinden wij het volgende oordeel van een Yankee over Java:

„Ik ben verrukt over hetgeen ik in Java gezien heb. Het eiland toont ons, wat wij in de Philipijnen doen kunnen. De Hollanders hebben van dit eiland, een waar *Eden* gemaakt, het is een paradijs in de tropen, **the most beautifull spot** op dezen onzen groenen aardbol. Ik bemerk, dat, wanneer men een goed idee van deze kolonie wil verkrijgen, men niet alléén Engelsche bronnen moet raadplegen, waarin veelal op laatdunkende wijze over Java gecritiseerd wordt. Ik geloof, dat John Bull een weinig jaloersch is op het succes der Hollanders op Java, anders kan ik mij zulk een afbrekende critiek niet verklaren.

Het eiland heeft veel in zijn uiterlijk overeen met onze Philipijnen, doch de *scenerie* op Java is liefelijker, en de vulkanen hier zijn hooger en *grander*.

Java's binnenlanden hebben een *lekker* klimaat *and the Hollanders there thrive*. Zulk een plaats als Bandoeng bijvoorbeeld in onze Philipijnen te hebben, zou zeker een onschatbaar herstellingsoord en groot voordeel wezen! Java is een waar bergland; daar loopt hier een hooge bergketen, waarin een vulkanische formatie een tertiaire basis overstelpt heeft, van het eene einde van het eiland naar het andere, en daar zijn hier méér vulkanen in een beperkte ruimte tezamen gedrongen, dan ergens anders ter wereld. Ik wenschte, dat ik u die heerlijke bergen kon doen zien, aan den voet waarvan ik te paard gereden heb, aan alle zijden om mij heen waren grootere en kleinere uitgedoofde vulkaankegels, die tot den top toe met bosch begroeid waren, somtijds — zooals in de Preanger-provincie het geval is, — geheel overdekt met bouwgronden in alle kleurschakeeringen op een afstand gezien, die mij onwillekeurig deden denken, — de geestdriftige bewonderaar onzer Koloniale politiek heeft blijkbaar Angel-saksisch bloed in de aderen, hetgeen de waarde zijner welwillende kritiek voor ons slechts verhoogen kan — „aan een reusachtige . . . . . .**pudding bedekt met gekleurde vierkantjes.**"

The most beautifull spot.......

Maar onze Amerikaan heeft niet alleen voor Java's *natuurschoon* een open oog, ook onze *hotels* bewondert hij: **hotels which give free cocktails!**

„Hoe," zoo vraagt hij enthousiastisch, „hoe zou u een hotel bevallen, dat zijn gasten tweemaal per dag **gratis** *cocktails* verstrekt? Dit is wat hier te Bandoeng het geval is! In elk hotel staat op de groote ronde tafel in de veranda een kolossale karaf gevuld met jenever (eerste Schiedam-gin); daarnaast staat een klein karafje gevuld met *bitter*, en een ieder is het geoorloofd, om zich daarvan te bedienen, zonder extra te betalen en ik verzeker u, deze *gin-cocktails* smaken overheerlijk, vooral in dit klimaat."

„Deze cocktails worden zoowel door Hollandsche heeren, als door de Hollandsche dames, gedronken en overal op Java worden die gratis verstrekt in de hotels. De logeerkosten in deze hotels zijn *zéér* billijk; gemiddeld betaalt men hier 2 dollars per dag en men krijgt daarvoor een nette kamer, met recht op *één* bad per dag en drie maaltijden, die goed zijn. — Buitendien is in den tuin een schommel en een wipplank aanwezig en men kan hier gratis allerlei gymnastische oefeningen houden!"

„De voornaamste oogst op Java is de rijstoogst; overal ziet men rijstvelden en **de bodem hier is zoo vet als guano!"**

Het is aan het goede Hollandsche bestuur, dat op vaderlijke wijze zorg draagt, dat de rijstvoorraad voor de dichtbevolkte districten op Java voldoende is, te danken, dat men in dit wonderlijke eiland **nimmer hoort van hongersnooden, groote sterfte en andere calamiteiten**, zooals men gewoon is te vernemen van het groote Hindostan met zijn honderden miljoenen inwoners.

Als men in Java den Chineezen de vrije hand liet, zouden deze gestaarte bloedzuigers spoedig den rijstoogst weten te *corneren* (opkoopen), met dit gevolg, dat de rijstprijzen enorm zouden stijgen. — Dit nu is onmogelijk gemaakt door de wijze, waarop deze Mongolen door de Hollanders onder contrôle gebracht zijn. — **Daar is bijgevolg op Java geen armoede** en ook geen klasse van beroepsbedelaars." !!!

The most beautifull spot of the world.......

***

De assistent-resident van **Lamongan** verzocht in de plaats van den aan hem toegevoegden aspirant-controleur *De Vries*, die, van de buitenbezittingen afkomstig, geheel onbekend was met Javaansche toestanden en gewoonten, een anderen ambtenaar. Bij dit verzoek legde hij den nadruk op den **hachelijken** toestand, waarin de bevolking zijner afdeeling verkeerde, die geen middelen had, om voedsel te koopen.

In de laatste helft van Augustus schreef iemand uit *Lamongan* aan *de Locomotief:*

„Een paar maanden geleden reeds wees uw Soerabajasche correspondent, die volkomen met de toestanden dezer afdeeling en van het naburige *Sedajöe*, *Bodjonegoro*, enz. bekend schijnt te zijn, op de mislukking van den padioogst en gaf hij de redenen daarvoor aan. Volgens hem zou binnen eenige weken reeds in deze streken gebrek aan rijst heerschen en alsdan sprake kunnen zijn van gevaar voor hongersnood, wijl er ook niet veel polowidjo of tweede gewas in voorraad was of te velde stond. Met rijstgebrek bedoelde die correspondent niet, dat dat artikel hier niet te krijgen zou zijn, want sedert deze plaats door den tram met Soerabaja verbonden is, wordt van daar veel Saigon-, Siam- en Rangoen-rijst aangevoerd, vooral in Bodjonegoro; hij meent daarmede, dat de bevolking over een week of wat, geen of nog maar weinig rijst of ander voedingsmiddel hebben, zou om de eenvoudige reden, dat zij geen geld heeft om het te koopen.

Uw Soerabajasche correspondent heeft goed gezien".

***

Het **Semarangsche Comité voor zieke en behoeftige inlanders** ontving van de Maleische Tooneelvereeniging te Padang *„Medan Perdamian"* (directeur Dja Endar Moeda), ten behoeve der noodlijdenden in de residentie Semarang, een bedrag van f 144.90, zijnde de opbrengst eener door die Vereeniging gegeven uitvoering. De *Locomotief* noemt dit terecht: **een voorbeeld ter navolging.**

Een dergelijk voorbeeld gaf het Bataviasche Damescomité met de opvoering der *Sneeuwkoningin*, die gelijk wij in ons vorig nummer meêdeelden, f 4000, netto opbracht ten behoeve der hongerlijdenden in Semarang.

Zou iets dergelijks niet kunnen geschieden, hier in *Den Haag* b.v. en op andere plaatsen van ons land met een groote „Indische Kolonie"?

Het aantal Europeanen (zielen) bedraagt in de residentie

Batavia	± 13000
Semarang	± 6000
Soerabaia	± 9000
Samen	± 28000.

In den Haag alleen moeten ruim 30000 Europeanen wonen, die in Indië geweest of geboren zijn. Zou die 30000 zielen sterke, over het algemeen intellectueel goed ontwikkelde en financieel redelijk bedeelde populatie nu niet bij machte zijn, om minstens evenveel te presteeren, als het Dames-comité van Batavia met z'n 8 à 9 duizend Europeanen, onder wie zeer vele paupers?

Niet alles kan van het bestuur van „Oost en West" uitgaan; laten anderen ook eens eenigen goeden wil toonen en het niet laten bij gemopper over de onverschilligheid van Nederland!

Indiërs zijn over het algemeen goede *musici en sportsmen*; ook voor *tooneel* en *opera* schijnen zij in de wieg gelegd. Laat hen met deze talenten woekeren in het belang van den hongerenden Javaan!

Wie gaat er voor? Kom, laat er geen aarzeling zijn. Capaciteiten zijn er genoeg.

***

Een der slachtoffers der **Cholera** was de onderwijzer der 1ste klasse *H. E. J. Roskost* te *Soemenep*, die in de laatste helft van Augustus tijdens een kort verblijf te *Soerabaia* overleed. — Zijn echtgenoote, mede door de ziekte aangetast, was volgens de laatste berichten aan de beterhand.

Zonderling, dat de ziekte, na zich in den laatsten tijd over het algemeen vrij kalm te hebben gehouden, nu weer op menige plaats begint op te flikkeren. In het *Bat. Nieuwsblad* van 23 Augustus vinden wij althans het volgende bericht:

„De cholera grijpt langzaam maar gestadig meer en meer om zich heen. Woensdag kwamen 15 gevallen voor, waarvan 13 met doodelijken afloop; Donderdag 6 gevallen, *alle* doodelijk, eergisteren werden 17 personen aangetast, waarvan 8 stierven".

Ook te *Soerabaja* nam het aantal gevallen toe, voornamelijk onder inlanders, wel is waar niet belangrijk, maar toch waren er wel eens 18 tot 20 gevallen op één dag tegen 8 of 10 een week of twee te voren.

Te *Malang* werden niet minder dan 3 Europeanen in Augustus door cholera aangetast; 2 hunner bezweken er aan. Daar hoorde men ook veel van koorts; vijf Europeanen stierven in den laatsten tijd; ook vele inlanders in de kampongs.

***

Wat de **pokken** betreft, te *Madioen* kwamen voor:

Van 1 tot 10 Augustus: 50 gevallen, waarvan 5 met doodelijken afloop;

van 11 tot 20 Augustus: 81 gevallen, waarvan 9 met doodelijken afloop.

Wegens het ook dáár voorkomen van pokken, liet men zich te *Batavia* druk vaccineeren en revaccineeren, Zoowel op de dagen van kostelooze inenting als op de dagen, dat men zich alleen tegen betaling kon laten revaccineeren, stond 's Lands koepok-inrichting vol bezoekers.

***

Niet slechts voor suiker, koffie en indigo, maar ook voor den **houthandel** zijn de tijden moeilijk. — Er wordt weinig en tegen belangrijk lager prijzen dan vroeger verkocht. — In zijn *„Van Dag tot Dag"* van 23 Augustus bespreekt de heer *Brooshoofft* deze zaak. —

Er zijn houtaankappers, zoo zegt hij, die deze malaise toeschrijven aan de concurrentie van het Gouvernement, dat zijn hout tegen lage prijzen op venduties verkoopt, terwijl de houtaankappers hooge retributiën moeten betalen. — Naar het oordeel van den heer Brooshooft zou die concurrentie echter voor den particulieren houthandel volstrekt niet vernietigend kunnen zijn, indien daartoe niet nog andere oorzaken meêwerkten, daar tegen 110,000 of 120,000 kubieke meter *particulier* wellicht per jaar 2000 à 3000 meter *gouvernements*-hout wordt gekapt.

De zaak is, dat de *vraag* naar houtwerken op het oogenblik zoo onbeduidend is, als in lange jaren niet het geval was Voor suikerfabrieken wordt nagenoeg geen hout besteld, maar ook andere oorzaken drukken de vraag, als de malaise in de koffie-cultuur en vooral de stille tijd in den tram-bouw. Behalve Magelang—Willem I is er in Midden-Java thans geen tram in de maak en de andere zijn nog jong, hebben dus voorloopig geen hout van eenige beteekenis noodig. Zuid Afrika nam vroeger wat hout van Java, maar de oorlog maakte daaraan een eind en het is zeer twijfelachtig, of de nu aldaar door Engeland beheerschte samenleving haar hout voor de restauratie van het door den oorlog verwoeste gedeeltelijk uit Java zal betrekken.

***

Het bestuur der afdeeling *Buitenzorg* van de **Vereeniging Ooftteelt** deelde in een rondschrijven mede, dat, zoo mogelijk op de Kerstdagen van dit jaar, te Buitenzorg een **derde vruchtententoonstelling** zou gehouden worden en wel, evenals de eerste maal in December 1899, een van geheel algemeenen aard. Getracht zou worden. o. a. ook door inzending uit meer verwijderde streken te bevorderen een alleszins bezienswaardige vruchtenverzameling bijeen te krijgen, terwijl het hoofdbestuur der vereeniging eenige prijzen zou uitloven voor geleiën, stropen en dergelijke vruchtenpraeparaten.

***

Het gerucht van een **verhoogde vulkanische werking** op **Krakatau** is gelukkig, bij een door den mijn-ingeneur *P. M. van Bosse* ingesteld plaatselijk onderzoek, onjuist gebleken. Aan *Merapi*, *Semeroe*, *Bromo*, *Kloet Sendoro* heeft men waarlijk voorloopig reeds genoeg. En volgens de Indische causeur *Semar* van *Het Vaderland* is men op Java verre van gerust: de ramp te *Martinique* ligt een ieder nog versch in het geheugen.

De **expeditie naar Sigi** (Celebes) — of liever naar *Palos*, want verder dan dit kustplaatsje behoefde men niet te gaan, — is al bijzonder voorspoedig afgeloopen.

Den 13den Augustus met den Gouverneur van Celebes van Makasar vertrokken (zie ons vorig nummer) debarkeerde de expeditionaire colonne den 17den dier maand, zonder vijandelijkheden te ondervinden, te *Palos*. Dienzelfden dag trokken de Zwitsersche onderzoekingsreizigers gebroeders, *Sarasin*, het binnenland weder in. De colonne zou *Palos* bezet houden, totdat die reizigers weder veilig zouden zijn.

De vorst van *Sigi* stelde zich geheel in de macht van den resident voor de inlandsche zaken *Brugman* en beweerde, dat hij vroeger de *Sarasins* niet had kunnen doorlaten, omdat hij zijn rijksgrooten nog niet geraadpleegd had.

Den 24sten Augustus waren de Gouverneur en de Militaire Commandant van Celebes reeds te *Makasar* terug, per gouvernementsstoomer *Zwaan*, welk schip den 26sten dier maand weêr naar *Palopò* vertrok, om daar de heeren *Sarasin* op te wachten, die er denkelijk 6 October a. s. zullen aankomen.

Den 13den September waren de troepen reeds weêr te *Makasar* terug.

***

Volgens het *Bandj. Nbl.* verspreidde zich te **Priok Tjahoe** het gerucht, dat *Goesti Arsat* met een groote bende gewapenden en 3 kanonnen de versterking aldaar zou trachten te vermeesteren. Ook de pretendent-sultan zou persoonlijk aan dezen strijd deelnemen. In verband met de vele zieken, werden bijna geen patrouilles meer uitgezonden, daarentegen werden dagelijks aan verschillende zijden hinderlagen gelegd.

De *Ban Liong Hin*, die 88 dwangarbeiders van *Priok Tjaloe* naar *Moeara Teweh* bracht, ontving iets beneden *Boemban* eenige schoten. Niemand werd er door gedeerd; het vijandelijk vuur werd onmiddellijk beantwoord, waarbij ook een snelvuurkanon dienst deed.

Habib Ali, de man, die als pengoeloe van den pretendent opgevat werd en een der grootste geestdrijvers van het verzet was, poogde onder het baden te ontsnappen. Slechts na veel moeite gelukte het eenige inlandsche soldaten, hem aan den rand van het bosch in te halen; danig toegetakeld, werd hij in de bènteng teruggebracht.

Den 11den Augustus werd het civiel etablissement eenige malen beschoten zonder letsel te veroorzaken.

De patrouilles, die van 11 tot 18 Augustus uitrukten, hadden geen ontmoeting met den vijand.

De cholera eischte onder de inlandsche bevolking verscheidene slachtoffers.

***

Volgens een telegram van den resident van *Palembang* gedateerd 26 Augustus, bezocht in **Djambi**, de controleur van *Moeara Tebo* met een klein detachement *Moeara Plapat*, waar de pangerans Ratoe en Adipatie hun opwachting maakten. Eerstgenoemde vergezelde den controleur naar *Taudjoeng Gedang* (Moeara Boengo), waar verscheidene hoofden uit *Boengo* en *Boven-Tebo* aanwezig waren, om den controleur te ontmoeten. Vijandelijkheden vielen niet voor.

23 Augustus rukte de colonne onder kapitein *Kilian* van *Moeara Enom* naar *Si Kanljang* (Boven Tambesi) op. In *Merangin* en *Tabir* viel niets bizonders voor.

Volgens het *Bat. Nbld.* zouden op 30 Augustus 10 onderofficieren en 70 minderen per *Van Diemen* van Batavia naar Palembang en Djambi vertrekken tot aanvulling van de troepenmacht aldaar. Daarentegen werden op 27 Augustus per stoomschip *Both* van Palembang naar Batavia geëvacueerd 5 officieren, 6 onderofficieren en 40 minderen.

---

deur» het toestroomend publiek aankijken, terwijl de »chef d' orchestre» over den prijs onderhandelt van een babak. Wordt voor haar een mat op den grond gespreid, dan gaat ze er »en attedant» op zitten, zoo niet, dan blijft zij in haar onverschillige houding tot de onderhandelingen een resultaat hebben. Om geen tijd te verspillen, want bij hen is time money, schikken zich de muzikanten en beginnen de aangegeven wijze te spelen, de ronggeng treed naar voren, gaat even hurken, soms laat zij deze kleine beleefdheidsvorm zelfs geheel na, en begint dan te tandakken. Als deze nu de wijze is, waarop de dames in den renaissancetijd een »dienaresse" maakten, dan vind ik daar niet veel gracieus' in. Enkele ronggens, die betere tijden gekend en in die goede dagen bij feestelijke gelegenheden bij de élite der Javaansche maatschappij getandakt hebben, maar van lieverlede door het klimmen der jaren en het daardoor verminderen van schoonheid en fraaie vormen, aan lager wal zijn geraakt, maken uit gewoonte de »sembah" voor den huisbaas, alsvorens de dans begint. Men zou dus van deze kunnen zeggen, dat zij een dienaresse maakt met haar armen en handen.

Mijne Indische lezers zullen de volgende samenspraak tusschen den *Telegraaf*-man en de ronggeng, evenals ik, meer dan vermakelijk, en tevens bespottelijk vinden. Na het »tabeh toean" van de ronggeng":

Schrijver: »Apa nama koeëe? Gelukkig laat hij ter verduidelijking tusschen haakjes volgen, dat die zin beteekent: Hoe heet je.

Ronggeng: »Poenja nama Adinda»; toelichting: Mijn naam is Adinda. De ronggeng gaat voort: »Adinda minta permissie, tusschen haakjes: Adina vraagt verlof.

Schrijver: »Boleh„ (goed, het mag).

Dit maleisch staat zelfs ver achter bij het gebrekkigste kazerne-maleisch; een volbloed totok-fuselier, die 6 maanden in het land is, zou 't hem kunnen verbeteren. 't Doet mij denken aan den hollandschen veldwachter, die den franschen landlooper in diens taal aanspreekt met: aller chemin, pays coureur!

In al de lange jaren, die ik onder en met de Javanen heb geleefd, ben ik nog nooit den naam Adinde (a) tegengekomen — in het maleisch beteekent dat woord: jongere broeder of zuster, in tegenstelling van Kakenda = oudere broeder of zuster — als in de bekende legende van Multatuli.

Verder lees ik: »De man, die haar vergezelt (als of er maar één is) heeft een soort instrument bij zich, dat in de verte wel iets weg heeft van een smalle violoncel. Naast hem staat een soort kleine trom, die met eerstgenoemd instrument afwisselend door hem worden bespeeld. Soms, als de voordracht een heftigen hartstocht voorstelt, weet hij *uit beide instrumentem tegelijk* (ik curisiveer) »muziek» de halen. En dan stopt men het liefst de ooren dicht!» Dat wil ik wel gelooven, want een muzikant, die tot zulke extravaganties overgaat, moet wel stapel gek of een aapmensch zijn, die met zijn handen een violoncel bespeelt en met zijn voeten een trom bewerkt!

De »smalle violocel» kan niets anders dan de rebab zijn, het eenige strijkinstrument, dat de Javaan kent en bij de gamelan een zeer voorname rol speelt. Het is een tweesnarige viool met een betrekkelijk kleine kast en een buiten verhouding langen hals, dat zittend bespeeld wordt. De speler plaatst het instrument voor zich en hanteert het op dezelfde wijze, als een violoncellist zijn cello. En nu vraag ik, of het denkbaar is, dat een cellist zijn instrument kan bespelen tegelijk met het bedienen van de pauken!

Na deze onmogelijkheid gedebiteerd te hebben, laat hij een beschrijving van het tandakken volgen, die al even fantastisch als het voorgaande is.

Wat in de *Telegraaf* verder staat, bereikt het toppunt van onnauwkeurigheid; 't is geen beschrijving meer van wat hij heeft gezien, maar zuivere *fantasie*. Men hoore:

»Ge biedt haar wat gabakjes aan—liefst de javaansche goela (suiker), waarvan de inlandsche vrouwen allerlei — laat ik maar zeggen — taartjes weten te vervaardigen. Voeg daarbij nu nog wat sopie manis (zoete drank) — schrijver schijnt blijkbaar niet te weten, dat onze bedienden daarmeê likeur bedoelen — dan steelt ge haar hart en kunt ge er zeker van zijn, dat ze niet alleen *trima kassi banjak* (veel dank) zal zeggen, maar ook haar stomp neusje over uw handen zal wrijven, alsof ze u uit dankbaarheid wil kussen.»

Wat 'n conglomeraat van zotheid en onwaarheid! Ik zie reeds de ronggeng, die dol blij is weêr een dubbeltje te hebben verdiend, aan een stukje goela-djawa knabbelen, haar gracieuselijk door den huisheer aangeboden, en daarna het zoete goedje met een glaasje anisette of curaçao naspoelen!

Welken indruk zou 't in Holland maken, als men daar het volgend verhaaltje in een Indisch blad las, als ergens in Holland voorgevallen:

»Er werd gebeld, de meid holde, zooals alle hollandsche meiden gewoon zijn, de trappen af, om de deur te openen. 't Was de orgelman, die dadelijk binnentrad en het meisje vroeg, hem bij meneer aan te dienen. Onmiddellijk hieraan gevolg gevende, werd de orgelman naar de zitkamer geleid, waar de heer des huize hem minzaam ontving.

— Goeie morgen, meneer.

»Goeie morgen! Hoe heet je.»

— Ik ben Jan Krom. Ik wilde u vragen, of ik het genoegen mag hebben, u een paar moppies voor te spelen.

»Zeker, zeker! ga je gang maar."

Met groote virtuositeit begon de orgelman een zijner eigen composities voor te draaien.

De toehoorder was verrukt en wist niet wat meer te bewonderen: de groote elegance en het diepe gevoel, waarmêe de man de kruk hanteerde, de betooverende tonen van het instrument of de originaliteit van zijn verheven muziek.

Opdat Jan Krom 't niet bij één bezoek zou laten, overstelpte de gastheer hem met pruimentaartjes en een glaasje crême-de-rose. De orgelman ten hoogste dankbaar voor het vriendelijk onthaal, omhelsde zijn bewonderaar en drukte hem warme kussen op beide wangen.»

Even bespottelijk, als het bovenstaande in Hollandsche ooren klinkt, is het geheele verhaal van de ronggeng in de *Telegraaf* voor Indiërs.

Vooral de handkus, waarmee »Adinde» den schrijver vereerde, is kostelijk!

G. STOLL.

De **ongeregeldheden in het Noorden van Siam,** veroorzaakt door een inval uit de *Sjan-staten*, zijn volgens de *Bangkok Times* geëindigd. De opstand en de inval waren niet goed voorbereid en vonden geen steun bij de bevolking. De oorzaak was eigenlijk de sluiting van de saffiermijnen. Deze mijnen werden bewerkt door lieden uit de Sjan-staten, maar aangezien deze weinig te doen hadden, organiseerden zij rooftochten, die langzamerhand der bevolking zooveel overlast aandeden, dat de regeering bevel gaf, de mijnen te sluiten. De mijnwerkers, gewoon te doen wat zij wilden, weigerden. Eene kleine patrouille, uitgezonden om hen uit de mijnen te drijven, werd naar *Lakon* teruggedreven en de mijnwerkers, door hun succes overmoedig geworden, vielen *Mocang Pray* aan, waar zij op geen tegenstand stuitten. Dit maakte hen nog overmoediger en gaf tevens aanleiding tot de overdreven berichten over een grooten opstand. Daarop volgde de aanval op *Lakon Lampong*, waarbij de opstandelingen verslagen werden en toen deze zagen, hoeveel troepen op hen afgezonden werden, verstrooiden zij zich, zoodat nu de rust hersteld is.

* * *

Het **gekibbel tusschen de Engelschen en Siam** betrof voornamelijk het volgende: de Siameesche regeering had den vorst van *Kelantan* (die onder hare suzereiniteit staat) gelast, alle invoerrechten op goederen uit *Bangkok* af te schaffen; in overeenstemming daarmee zouden eenige schepen met goederen van *Bangkok* geweigerd hebben die rechten te voldoen. Van Siameesche zijde voerde men ter rechtvaardiging van dezen maatregel aan, dat *Singapore* als vrijhaven onbelast goederen naar *Kelantan* kon zenden, waardoor de handel van Bangkok met Kelantan in een onvoordeelige stelling kwam. De Engelschen daarentegen zagen hierin een schending van het tractaat tusschen Engeland en Siam, waarin o. m. is overeengekomen. dat den Britschen handel geen moeilijkheden in den weg gelegd en dezelfde voorrechten toegekend zullen worden, als den Siameeschen handel.

* * *

Daar het **pestgevaar** ook ons Indië voortdurend bedreigt, zal het volgende, uit het *Bat. Nieuwsblad* van 30 Augustus jl. overgenomen bericht, onzen lezers misschien wel interesseeren:

Tegen de pest. Het gouvernement van Britsch Indië wil in den Pandjab een proef nemen op groote schaal met inenting tegen de pest. Die proef zal genomen worden in het zoogenaamde koude seizoen, van September tot Januari, en men stelt zich voor van de bevolking der steden, omstreeks een millioen zielen, de helft, en van de landbouwende bevolking, omstreeks tien millioen, minstens twee derden, in te enten. De geheele geneeskundige dienst zal, versterkt met vijf indische en zeven-en-dertig uit Engeland ontboden geneesheeren, aan het werk gezet worden. De kosten zijn geschat op acht en een half lakh roepijen.

Het zal er nu maar van afhangen welke houding de bevolking aanneemt. Men kan haar niet dwingen zich aan zulk een proef te onderwerpen en wil dit ook niet, zoo heet het althans. Een weinig prentah aloes zal er echter wel bij moeten komen, waar wij de hoop uitgesproken vinden, dat de bevolking geen verzet zal toonen, terwijl geen ander middel bekend is om haar te vrijwaren voor een gestepidemie als die, welke haar nu reeds jaren teistert.

West-Indische Berichten.

Een nieuwe Minister van Koloniën is benoemd. De heer Idenburg heeft als zoodanig zijn funktiën aanvaard. Voor Suriname in de gegeven omstandigheden van groote beteekenis.

In de plaats van een Minister, die deze Kolonie persoonlijk kende, hart voor haar belangen bezat en dit begon te toonen, is een opvolger gekomen, die van onze West-Indische bezittingen weinig of niets zal weten.

Wat zal hij voor Suriname in 't bizonder wezen? is onwillekeurig de vraag, die in velen gemoederen oprijst.

De heer Idenburg zal bij het aanvaarden van zijn zeer gewichtig ambt zich in veel, zeer veel, moeten inwerken en het is begrijpelijk, dat de Oost-Indische aangelegenheden in de eerste plaats daartoe in aanmerking zullen komen. Zal Suriname daardoor wat erg achteraan komen te staan? Wij geloven 't niet.

Naar 't geen van den nieuwen Minister bekend is en gezegd werd, is hij een rechtschapen, nauwgezet en eerlijk man en is niet in 't minst te verwachten, dat van hem gezegd zal kunnen worden, — hoe omvangrijk zijn taak in 't belang van Oost-Indië zal wezen, — wat van een zijner voorgangers werd verteld, die zou verklaard hebben, geen tijd te kunnen vinden, om zich met de West in te laten, omdat hij het met de Oost te druk had (*).

Maar zelfs gesteld, dat deze nieuwe titularis zich niet dadelijk in West-Indische zaken zôu kunnen verdiepen, dan is daar een voordeel aanverbonden. Wetende, dat de belangen van Suriname in handen zijn van den heer Lely, zou 't voor hem aanlokkelijk kunnen wezen, deze voorloopig geheel daarin te laten en wij mogen veronderstellen, dat zoo iets niet anders dan goed voor de Kolonie zou zijn.

Met een enkel woord bespraken wij in een vorig nummer de wenschelijkheid van uitbreiding der immigratie uit Java en de inkrimping van die uit Britsch-Indië; en in Suriname wordt dan ook de waarde van de Javanen meer en meer boven die der Britsch-Indiers gesteld en zouden velen niet ongaarne zien, dat de laatsten langzamerhand plaats maakten voor de eersten.

In een vergadering van de *Vereeniging v. d. Grooten Landbouw* onlangs te Paramaribo gehouden werd o. m. deze zaak behandeld en door den voorzitter der Vereeniging meer in het bizonder de immigratie uit Ned.-Indië besproken.

Volgens hem bestaat er echter tot nu toe een grief en wel deze, dat het fysiek van de aangevoerden nog al dikwijls te wenschen overlaat en zich vaak, voor landbouw ongeschikte elementen, onder hen bevinden; immers meermalen worden rondventers, broodbakkers, koetsiers e. d. voor de West aangeworven.

De voorzitter had zich echter ter zake tot den Agent-Generaal gewend en het was hem gebleken, dat van Bestuurswege alles in het werk wordt gesteld tot bevordering der Javaansche immigratie. Zoo was in Mei j.l. een lijvig rapport aan den Minister van Koloniën gezonden, met uiteenzetting van alle bezwaren tot dusver verbonden aan die immigratie, en waarin de wenschelijkheid betoogd werd van een spoedige, afdoende regeling.

Het bestuur der Vereeniging was tevens van meening, dat het gewenscht was bovendien een adres te zenden aan den Minister om te verzoeken de noodige stappen in 't belang van deze aangelegenheid te nemen, en daarin ook aan te dringen op de bepaling, dat de Javaansche immigranten, eerst na tien jaar verblijf in Suriname, recht zouden hebben op retour-passage.

Voorts werd ter vergadering nog voorgesteld, in het adres aan te dringen, om op nieuw proeven te nemen tot overbrengen van de Javanen per zeilschip, evenals het geschiedt met de Britsch-Indiërs, daar dit een aanzienlijke besparing van kosten zou geven, wat geen bezwaar zou opleveren, als de noodige hygienische voorzorgen genomen werden.

De voorzitter geloofde echter, dat de vraag, hoe de aanvoer dient te geschieden aan het Bestuur moest worden overgelaten, daar aan de planters voor beide soort van immigranten hetzelfde in rekening wordt gebracht, hoewel de invoer van Javanen meer aan het immigratiefonds kost, dan de aanvoer der Britsch-Indiërs.

Een opmerking, die ons inziens niet zeer steekhoudend is. De dubbeltjeskwestie legt wel degelijk gewicht in de schaal. Als de invoer van de eersten voor een deel duurder is, dan die der laatsten, ten gevolge van de wijze, waarop de verscheping plaats heeft, dan moet getracht worden, het transport goedkooper te maken.

De treurige ondervinding vroeger opgedaan bij de eerste aanvoeren van Javanen en de latere ondervinding, die men jaren achtereen heeft kunnen opdoen met die van de Britsch-Indiers *moet* het middel aan de hand geven, om bij een nadere proef te slagen.

(*) „Onze West" door Jhr. Mr. W. Elout v Soeterwoude.

't Is in elk geval te hopen, dat de Regeering een open oor zal hebben voor de tot haar gerichte verzoeken, in het rapport van het Bestuur en het adres door de *Vereeniging v. d. grooten Landbouw* in te dienen en dat de nieuwe Gouverneur van Suriname en de pas opgetreden Minister van Koloniën doordrongen zullen zijn van het buitengenwoon groote belang van een goed geregelde, steeds in gang gehouden immigratie van Javanen naar Suriname.

Naar 't geen in de naaste toekomst in de Kolonie te gebeuren staat, geldt 't nu niet alleen een voltallig houden van 't aantal benoodigde plantage arbeiders; maar van een vergrooting van de bevolking van Suriname.

Er is een tijd geweest, dat de vraag naar werkkrachten *de* hoofdvraag was. — Die vraag is in den laatsten tijd niet zoo sterk op den voorgrond gezet; èn omdat inderdaad werkkrachten werden aangevoerd, maar ook omdat nog andere belangrijke vraagstukken aan de orde kwamen. —

Suriname werd langzamerhand bekend, als goudland en de eisch werd al klemmender en klemmender gesteld, een goede ontginning van 't goud mogelijk en voordeelig te maken; meer en meer werd ingezien, dat behalve Suriname's minerale schatten, de vruchtbare bodem en de rijke bosschen zeer groote voordeelen konden afwerpen en al dringender werd betoogd, dat 't meer dan tijd was, partij te trekken van 't geen zoo kwistig door de natuur werd aangeboden.

En het is nu zoover gekomen, dat zoo goed als zeker de wenschen en verwachtingen in die richting verwezenlijkt zullen worden, dat vooruitgang en welvaart der Kolonie te gemoet kan worden gezien.

En toch . . . . zijn er optimisten, die wellicht, door hetgeen voor Suriname in de naaste toekomst gedaan zal worden, een gouden eeuw voor dat land zien aanbreken, 't mag niet verzwegen worden, dat er pessimisten zijn, die de zaak anders bekijken en beweren, dat het alles niet zoo vlot zal gaan en het niet zoo mooi zal blijven in een verdere toekomst.

Zij gronden hun uitspraak op de omstandigheid, dat er gebrek is aan een eenigszins voldoende en vaste bevolking.

Men vergete niet, zoo zeggen zij, dat Suriname 5 maal grooter is, dan Nederland en ongeveer 70000 inwoners telt. — Om alles, wat in voorbereiding komt, aan den gang te brengen en te houden, heeft men handen, veel handen noodig en nu stemmen zij wel toe, dat als eenmaal de spoor is aangelegd, de goudvelden in ruimer mate ontgonnen en de bosschen beter geëxploiteerd kunnen worden velen zullen toestroomen, maar ook vragen zij, hoe velen er van die allen op den duur willen blijven, er toe zullen bijdragen tot vermeerdering van de bevolking.

Men vergelijke Suriname niet met de goudlanden in streken met subtropische en zelfs zeer koude klimaten. — In dergelijke landen vestigen zich gemakkelijk menschen van allerlei rassen en zij blijven daar als de goudrijkdom is uitgeput, terwijl intusschen andere bronnen van welvaart zijn geopend, die een ruim bestaan voorspiegelen, om zelf te werken; maar Suriname is een *tropisch* land.

Wie er komt en niet aarden kan in het heete klimaat, zich niet schikken kan aan de tropische eigenaardigheden, zal, als regel, weer heen gaan, zoodra hij zijn doel bereikt heeft; en hij wien 't mislukt is, te verkrijgen, wat hij zich heeft voorgesteld, zal evenzoo 't land verlaten. Betrekkelijk weinigen zullen blijven en de werkkrachten leveren, die voor de Kolonie onmisbaar zijn

Zal dus de welvaart als gevolg van de te ondernemen werken niet alleen ten voordeele komen aan enkele belanghebbenden en in 't bijzonder aan een deel van Suriname, maar op den langen duur aan de geheele Kolonie, dan moeten alle pogingen in het werk worden gesteld, om de bevolking te doen toenemen, en meer dan ooit moet het vraagstuk van de immigratie, — en wel die van Javanen, — breed worden opgevat, — en 't er op toegelegd worden, de immigranten wier kontrakt is afgeloopen voor Suriname te behouden.

De resultaten onzer Groeptentoonstellingen.

Toen, wij eenige maanden geleden, begonnen onze 4e groep-tentoonstelling, die van Oost- en West-Indisch vlechtwerk, te organiseeren, kregen wij nogal eens opmerkingen te hooren, als:

«Alweer een tentoonstelling! welk nut kan die hebben? Er zijn al veel te veel exposities van allerlei aard; de menschen gaan er niet meer naar toe! Al de daaraan bestede zorgen en kosten worden toch immers niet beloond, het is moeite vergeefs!»

De 5e commissie onzer Vereeniging liet zich echter door dergelijke verzuchtingen van zwaartillenden en zwartgalligen niet van haar stuk brengen; zij vervolgde rustig en hoopvol haar met veel moed en illusie opgevatte taak: In het belang der Indische kunstnijverheid te werken.

Zij, die gelooven, haasten niet.

«Oost en West» *gelooft* in een blijde toekomst voor de huisvlijt van de kunstnijvere Inlanders onzer koloniën en juist de ondervinding, opgedaan met de door haar gehouden groep-tentoonstellingen, heeft dit vertrouwen versterkt. Meer en meer zijn allen, die al verzamelende, uitzoekende, arrangeerende, catalogiseerende, surveilleerende en bestudeerende, in nauwere aanraking met de werkstukken kwamen, tot de stellige overtuiging gekomen, dot deze arbeid verdient meer gekend, gewaardeerd en bevorderd te worden.

En al gaat het langzaam, héél langzaam, ook de tentoonstellingbezoekers beginnen deze overtuiging te deelen. Niet zelden vernemen de ter plaatse aanwezige commissie-leden spontane uitingen van warme bewondering, als: «Wie had ooit gedacht, dat er in Indië zooveel moois werd gemaakt! Is

De 's-Gravenhaagsche Boek- en Handelsdrukkerij voorheen Gebr. Giunta d'Albani.

Bijblad VAN HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Donderdag 2 October 1902.

dat alles door die zoogenaamd onbeschaafde menschen vervaardigd? Wat kunnen wij daar veel van leeren! Zij hebben het in menig opzicht vrij wat verder gebracht dan wij!»

En zijn die voorwerpen ook te koop? Is hier nergens een winkel, waar dergelijke zaken verkocht worden, hooren wij nu telkens, niet alleen uit den mond van rariteiten-zoekende vreemdelingen en kunstliefhebbers, maar ook van den gewonen bezoeker.

En juist dit laatste is zulk een verblijdend verschijnsel, het wijst op een steeds naderen tot ons doel: *de bevordering dezer kunstnijverheid*. De beste wijze toch om haar te bevorderen, ook in het belang der Inlandsche werkers is haar een handelswaarde en een afzetgebied te verzekeren.

Om tot deze gewenschte uitkomst te geraken, is het houden van periodieke groep-tentoonstellingen natuurlijk slechts de allereerste stap geweest; nu gebleken is, dat daarmee de goede weg werd ingeslagen, dient in die richting te worden voortgegaan. Het vertoonen, rangschikken, bestudeeren, afbeelden en beschrijven van andere groepen, zooals b. v. van kant- en borduurwerk, koralenarbeid, aardewerk, hout en bamboe-snijkunst, enz. kunnen geregeld volgen, maar om de resultaten, reeds verkregen met de vier eerste tentoonstellingen, vast te houden en te versterken zal het noodig zijn om zoo spoedig mogelijk een dépot op te richten, waar de reeds bekende en geliefde zaken, waarnaar vraag is, verkocht en nabesteld kunnen worden.

Onze vroegere Afdeeling Ned.-Indië, die om eene niet onbelangrijke jaarlijksche regeeringssubsidie te krijgen, een zelfstandige Vereeniging moest worden en zich verdoopt heeft in «De Nederlandsch Indische Vereeniging Oost en West», zal weldra in het bezit zijn van zulk een verkooplokaal. Ook dit is eenigszins te beschouwen als het resultaat onzer tentoonstellingen. Een paar jaar geleden werd het plan tot oprichting dier Afdeeling gevormd, zeer stellig ook met het doel om de Indische kunstnijverheid te bevorderen; de eerste berichten van het Bestuur der tot stand gekomen Afdeeling luidden echter, dat men voorloopig zich liever niet met de kunstnijverheid zou inlaten, doch eerst af zou wachten, wat door de Regeering in deze zou worden gedaan. Herhaaldelijk werd daarentegen door onze 5e commissie betoogd, dat juist het Afdeelingsbestuur met de Indische Regeering op dit punt zooveel mogelijk samen moest werken en gewezen op de resultaten reeds hier met onze kunstvoorstellingen verkregen. In Juni jl. hield dan ook onze Afdeeling te Weltevreden hare eerste expositie voornamelijk van koperwerk en had daarmee zulk een financieel succes, — er werd in een paar weken tijds voor duizenden guldens verkocht, — dat zij besloot onmiddelijk tot de verkoop in het groot over te gaan.

Niet alleen te Batavia, ook in de groote steden van Nederland en later in het Buitenland kunnen voor de nijverheids-producten van ons Oost- en West-Indië markten worden geopend.

Dat West-Indië hierbij niet vergeten mag worden, blijkt wel het duidelijkst uit een schrijven van 4 September, dat het Hoofdbestuur van «Oost en West» ontving van de Gouverneur van Curaçao, waarin deze o. a. schrijft:

«Tot mijn leedwezen liet de tijd niet meer toe, dat ik er werk van kan maken om op Uwe tentoonstelling van Indisch Vlechtwerk óók deze kolonie van hier uit vertegenwoordigd te zien. Er worden hier hoeden, matjes, waaiers, doozen enz. uit het bekende Panama-stroo gevlochten, welke als zij meer bekend waren, ook in het buitenland aftrek zouden kunnen vinden, hetgeen de bewoners dezer eilanden zeer zeker in niet geringe mate ten goede zou komen.

«Daar het nu mogelijk is, dat er bij Uwe Vereeniging plannen tot het organiseeren van andere tentoonstellingen als anderszins in overweging zijn, waaraan ook deze kolonie deel zou kunnen nemen en die kunnen leiden tot vermeerdering van hare welvaart en hare bekendheid in het moederland, zal het mij steeds zeer aangenaam zijn, bijtijds van eventueele plannen op de hoogte te worden gesteld.»

Dit schrijven ontving het Hoofdbestuur door bemiddeling van Z. E. den Minister van Koloniën, die er bijvoegde, dat hij, indien mogelijk, ook gaarne zijn steun zou verleenen om de plannen te verwezenlijken.

De 5e Commissie is nu bezig een kapitaaltje bijeen te brengen, tot het nemen van een proef hier in den Haag, om in een der drukbezochte winkelstraten een depôt met fraai étalage raam, als deel eener permanente tentoonstelling met verkoop te openen, onder leiding van eenige harer leden.

Zij heeft daartoe echter veler medewerking noodig en roept allen, die met het plan sympathiseeren, dringend op, hiervan met een enkel woordje blijk te geven, aan een harer leden of aan de presidente, Mevr. N. van Zuylen-Tromp, 7a Heerengracht, den Haag!

Er is niet alleen behoefte aan financieele, maar vooraf ook aan moreele hulp van belangstellenden, zoowel hier in Europa als in Indië. Er zal véél propaganda voor de goede zaak moeten worden gemaakt; in Nederland en het Buitenland onder de koopers; over geheel Indë in de eerste plaats onder de vervaardigers, waarvan de meesten tot heden niet anders gewend zijn, dan voor zichzelf en voor hunne onmiddelijke omgeving te werken, zoodat zij niet weten, dat hun arbeid, ook elders naar waarde geschat wordt en dus mits naar den eisch uitgevoerd, steeds grage koopers vinden zal.

De redactie van het Maleische tijdschrift *Bintang Hindia* heeft ons reeds de helpende hand geboden door in haar 3e proefnummer ons streven ook onder de inlanders van Oost-Indië bekend te maken. Aan allen, die met de Inlandsche kunst nijveren in aanraking komen, aan ambtenaren, officieren, onderwijzers en zendelingen, kooplieden en particulieren, in West-Indië, zoowel in Suriname als op Curaçao en de andere eilanden, in Oost-Indië, zoowel op Java als op de Buitenbezittingen, maar uit den aard der zaak meer aan hen, die in de Binnenlanden en op de kleine eilanden zijn, dan aan de bewoners der hoofdsteden, roepen wij toe: *zegt het voort*!

Ontmoet ge op uw weg metaalbewerkers, hout- of bamboe-snijders, teekenaars, pottenbakkers, weefsters, batiksters, vlechtsters, kantwerksters, borduursters, stelt belang in hun arbeid en moedig hen aan, om ook voor den verkoop te werken. Hoort ge van anderen omtrent hun bestaan, zoekt hen op, koopt de goed afgewerkte stukken, die zij van de hand willen doen en zendt ze ons op. De kosten zullen wij U gaarne vergoeden.

Opdat wij echter in den beginne niet te veel tegelijk toegezonden zouden krijgen en opdat wij hier eerst in degelegenheid zouden zijn de handelswaarde en de vraag er naar te leeren beoordeelen, verzoeken wij aan te vangen met van ieder soort werk ons slechts enkele typische en fraaie exemplaren te sturen, met vermelding op ieder stuk afzonderlijk van den naam van het voorwerp, het adres van den (de) vervaardiger (ster), den prijs ter plaatse van herkomst en den tijd voor nabestelling vereischt. Zij, door wier bemiddeling ons het een en ander wordt toegezonden, zullen in het belang der zaak goed doen, met ons tegelijkertijd zooveel mogelijk uitvoerige en nauwkeurige beschrijvingen te geven van den aard van het bewerkte materiaal, de wijze van bewerking, de daaraan verbonden moeilijkheden en alle verdere wetenswaardige bizonderheden, want over het algemeen is er nog zoo weinig van den arbeid en de versieringskunst der Oost- en West-Indische Inlanders bekend, dat iedere toelichting en opheldering ten zeerste welkom is en zeker bij zal dragen tot meerdere waardeering van het werk.

Wij van onzen kant zullen niet nalaten aan al onze medewerkers, tegelijk met de vergoeding der onkosten, ons aan de ondervinding en de studie van anderen getoetst oordeel over het toegezondene te geven, met zoo noodig onze raadgevingen voor volgende bezendingen, terwijl wij natuurlijk altijd bereid zijn op inlichtingen, die ons mochten worden gevraagd, antwoord te geven, zooveel mogelijk met toelichting van deskundigen, die door de Europeesche musea en bibliotheken in de gelegenheid zijn geweest ook op dit gebied vergelijkende studiën te maken.

Wij beginnen met aan enkele personen, van wie wij mogen veronderstellen, dat zij véél belang stellen in de Indische kunstnijverheid, enkele gedrukten, daarop betrekking hebbende, toe te zenden, met vriendelijk verzoek ze na gebruik ook aan anderen ter kennismaking te willen geven: De catalogi der hier gehouden tentoonstelling; als aanvulling van die der weefsels en batiks: de lezing door den heer G. P. Rouffaer gehouden, met een naschrift; verder een afdruk uit *Onze Kunst* van het artikel van den heer J. A. Loebèr Jr. over het *Ikatten* en het geïllustreerd werkje *Het Vlechtwerk in onzen Oost-Indischen Archipel* van denzelfden schrijver. Voor zoover de voorraad strekt zijn natuurlijk deze boekjes ook voor belangstellenden, die ons niet bekend zijn, of die wij mochten hebben vergeten, op aanvrage gratis verkrijgbaar.

Moge de lezing er van velen opwekken tot meerdere belangstelling in de Indische Kunstnijverheid en tot vlijtige medewerking om haar te maken tot eene rijke bron van inkomsten voor de Inlanders en van genot zoowel voor de vervaardigers als voor de toekomstige bezitters!

N. v. Z.

De Troonrede van den Gouverneur-Generaal.

Op 1 Sept. j.l. hield de Gouverneur-Generaal de gebruikelijke rede, waarin hij, na met vreugde het herstel van H.M. de Koningin te hebben in herinnering gebracht, aldus voortging:

Was het jaar, dat achter ons ligt, door de ernstige ziekte onzer beminde Vorstin voor het geheele Nederlandsche volk reeds geen gelukkig jaar, voor Nederlandsch-Indië kwamen, zooals door u reeds werd opgemerkt, nog verschillende andere oorzaken, die daartoe bijdroegen.

Moest ten vorigen jare reeds melding gemaakt worden van het heerschen der cholera, ook in het jaar dat wij nuachter ons hebben, eischte die gevreesde ziekte, zoowel op Java als op buitenbezittingen, menig offer.

Bovendien kan de economische toestand over het algemeen niet gunstig genoemd worden. Ten opzichte van de Inlandsche bevolking van een deel van Java moet dit in hoofdzaak toegeschreven worden aan de hoogst ongunstige klimaatsinvloeden, die aldaar bepaald gebrek aan voldoene voedingsmiddelen ten gevolge hadden, terwijl, voor zoover betreft de producten voor de wereldmarkt, de lage prijzen van verschillende artikelen oorzaak zijn, dat het voor vele landbouw-ondernemingen niet dan met de grootste moeite mogelijk is, het hoofd boven water te houden.

Van Regeeringswege werden uitgebreide maatregelen genomen om aan de geteisterde bevolking, voor zoover door de particuliere liefdadigheid daarin niet werd voorzien, de noodige hulp te verleenen, terwijl door de door u genoemde maatregelen: o. m. afschaffing van uitvoerrecht op koffie en indigo, en verlaging van prijzen van vervoer, getracht werd de ondernemingen tegemoet te komen.

Is het niet onmogelijk, dat door een gunstigen ommekeer in de marktprijzen, gepaard aan het streven naar lagere productie-kosten, voor deze laatste weldra betere tijden zullen aanbreken, het valt niet te loochenen, dat, ook al herhaalt de ongunstige weergesteldheid der laatste jaren zich niet, de kans bestaat, dat in de toekomst — vooral door de groote toeneming van de bevolking — in sommige streken van Java de bebouwde velden niet genoeg zullen opbrengen, om te voorzien in de voeding der bevolking,

Ook naar de overige oorzaken der tegenwoordige mindere welvaart bij de Inlandsche bevolking op Java zal een ernstig onderzoek worden ingesteld, ten einde te overwegen, wat gedaan kan worden om die oorzaken op te heffen.

Intusschen mag, in afwachting van den uitslag van dat onderzoek, niet worden stilgezeten en ook in het afgeloopen jaar werden de proeven voortgezet ten opzichte van de vervanging der schadelijke pandhuispacht door pandhuizen in eigen beheer en werden op vele plaatsen pogingen gedaan tot het oprichten van landbouwcreditbanken, welke pogingen duidelijk aan het licht brachten de moeilijkheden, die aan de oplossing van dat vraagstuk verbonden zijn.

Ook werd, ten behoeve van de Inlandsche bevolking een belangrijke stap gedaan door de beslissing, dat alle heerendiensten zullen vervallen voor den aanleg van en zware herstellingen aan wegen en waterwerken, verder nieuwe irrigatiewerken, terwijl daarbij ook werden afgeschaft de persoonlijke diensten voor wachthuizen.

Nadat de uitgebreide voorloopige onderzoekingen omtrent armenzorg en pauperisme, met betrekking tot de Europeesche bevolking in deze gewesten, waren afgeloopen, is aan een commissie opgedragen na te gaan, wat inverband met den uitslag dier onderzoekingen zou behooren verricht te worden.

In Atjeh blijft de energieke gouverneur zich bij voortduring wijden aan de pacificatie van zijn gewest en de onwtikkeling van land en volk. De, in de laatste maanden, meer dan in de vorige, door ons geleden verliezen, schijnen, hoezeer zij ook te betreuren zijn, niet aan bijzondere politieke redenen toegeschreven, maar meer beschouwd te moeten worden, als gevolg van opruiing tegen de thans allerwegen doorgezette registratie der bevolking, gepaard aan het passenstelsel, terwijl tevens, door het onvermoeid optreden onzer troepen, in het binnenland tot in het hooggebergte, er ook in de Gajoelanden de benden kwaadwilligen weder meer in de beuedenstreken gaan zwerven en aldaar schuilplaatsen zoeken. Ongetwijfeld zijn wij met de pacificatie op den goeden weg en zal het einddoel ook, naar alle waarschijnlijkheid, bereikt worden.

In Djambi kan het verloop van zaken tot dusverre zeer bevredigend genoemd worden Is het in de benedenlanden allerwegen volkomen rustig en veilig, ook in de bovensteken komen verschillende hoofden hun onderwerping aanbieden en in onderscheiden deelen dier streken reizen onze ambtenaren reeds zonder eenig gewapend geleide. Toch is daarmede niet gezegd, dat het verzet in de bovenstreken reeds geheel zou zijn opgegeven.

Bij onze vestiging aan de boven-Barito in centraal Borneo werd eenig verzet ondervonden; zeer waarschijnlijk zullen de hoofden aldaar spoedig inzien, dat zij zich bij den bestaanden toestand hebben neder te leggen.

Ook bij onze vestiging in Zuid Nieuw-Guinea, aan den mond der Merauke-rivier, moest eerst de kracht onzer wapenen zich doen gevoelen, maar begint in de verhouding tot de inboorlingen reeds een betere toestand in te treden.

Zeer te betreuren is, dat zoowel bij het eerste optreden in Djambi als bij de nieuwe vestigingen te Priok-Tjahoe en Merauke onze troepen en dwangarbeiders zooveel van ziekte te lijden hadden.

Een woord van hulde zij hier gebracht aan onze troepen, die zoowel in die streken als in Atjeh vaak onder zulke ongunstige omstandigheden hun moeilijke taak volbrengen. En daarbij gedenk ik ook de ambtenaren van het binnenlandsch bestuur, aan wie de hoogst belangrijke taak is opgedragen, ons gezag in die streken te vestigen en die bij de vervulling dier taak soms ook aan groote gevaren zijn blootgesteld.

Hoeveel waarde het ook zou hebben, indien het mogelijk ware, uitsluitend langs vredelievenden weg een beteren toestand bij de nog onbeschaafde volken in onzen archipel in het leven te roepen en hoezeer ook daarna wordt gestreefd, telkens bijkt, dat dit pogen niet altijd met een goeden uitslag wordt bekroond en bestaat de noodzaak van de wapenen gebruik te maken. Toch moet het hoofddoel ook dan blijven: ontwikkeling van land en volk. Dat te dezen opzichte nog veel voor ons te doen valt, hebben de jongste gebeurtenissen op Celebes en Soemba in herinnering gebracht.

De aanleg van spoorwegen op Java en in de onderhoorigheden van Atjeh werd krachtig voortgezet, terwijl een voorloopige opneming plaats heeft ten behoeve van spoorwegaanleg in Zuid-Sumatra.

Eerlang zal overgegaan worden tot het leggen van een telegraafkabel tusschen Samarinda en Menado; het voornemen bestaat deze verbinding in gemeenschap te brengen met 'n Amerikaanschen telegraafkabel, waardoor een nieuwe telegraphische verbinding met het moederland zal tot stand komen.

Van de gesloten overeenkomst tot het in 't leven roepen eener rechtstreeksche stoomvaartverbinding met China en Japan mogen wellicht in de toekomst voor den handel in deze gewesten goede gevolgen worden verwacht.

Terwijl de aanleg van verdedigingswerken werd voortgezet, werden nog verschillende andere maatregelen genomen of voorbereid in het belang van ons verdedigingsvermogen.

Bij de ongetwijfeld moeilijke tijden, die wij beloven, zij steeds ons aller streven er op gericht de ontwikkeling en de welvaart van land en volk te bevorderen. In dien geest werkzaam zijnde, kunnen wij ook de overtuiging bij ons dragen, dat wij handelen, zooals onze geëerbiedigde Vorstin van ons verwacht.

Irrigatie dringend noodig.

Uit het *Bondsblad*, no 283 van 30 Augustus j. l., nemen wij het volgende over:

„Wanneer men van Batavia uit, het zij met de „N. I. S., hetzij met de S. S., naar boven rijdt, of „wel op jacht gaat in de streken, door die twee „spoorwegen doorsneden, komt men langs verscheidene plaatsen, waar de bevolking deels aan het „planten, deels reeds aan het snijden van haar padie is, „doch ook langs plaatsen, waar de padievelden zoo'n „treurig aanzien hebben, dat ze eer op dorre alang-alang dan op heusche sawahs gelijken.

„Dit is het gevolg van gebrek aan bevloeiing bij de „thans heerschende droogte.

„Tegenover hier en daar een aanplant in bloei of „met reeds rijpe dan wel halfrijpe aren, ontwaart men „ettelijke plaatsen niets dan schraal of verschoeid „gewas, terwijl groote scheuren en spleten in den „grond aantoonen, hoezeer de bodem lijdt onder de „heerschende droogte en het watergebrek.

„Niettegenstaande de oostmoesson pas kort ingetreden is, openbaart zich een en ander nagenoeg overal, „waar de velden van het hemelwater afhankelijk zijn, „in niet geringe mate. Hoe zal het dan zijn, als deze „droogte langer aanhoudt? Wèl trachten enkelen „landheeren met behulp van de bevoegde macht eenige „verbetering in den toestand te brengen, waardoor „in hun gebied de oogst vermoedelijk gedeeltelijk verzekerd is, doch dat dit al héél weinig beteekent „behoeft waarlijk geen betoog, waar het geheele „streken aan te zien is, dat de aanplant zeker mislukken zal. Want gebrek aan bevloeiingswater „heerscht in de meeste streken op Java.

„Nu ware bij eenigen goeden wil van de zijde der „landeigenaren in samenwerking met het Bestuur „ongetwijfeld veel in de goede richting tot stand te „brengen, doch op dien goeden wil en die samenwerking schijnt niet te rekenen.

„Van sommige landheeren is het ons bekend, dat „zij zich weinig bekommeren, of hun ogpezeten al dan „niet geregeld en voldoende water kunnen bekomen „voor hun rijstvelden. Gaat het nu wel aan, van het „standpunt der Regeering uit, dergelijke toestanden „te bestendigen en de bevolking aldus aan gebrek en „ellende prijs te geven? Zoo niet, kàn dan het gewestelijk of plaatselijk Bestuur hierin niet ingrijpen?

„Reeds nu kan van den aanplant in de meeste „streken voorspeld worden, dat de oogst geheel of ten „deele mislukken zal, om de eenvoudige reden, dat, „waar geen bevloeiingswater is, geen of althans geen „noemswaardige oogst verwacht kàn worden. En wat dit „zeggen wil, zal een ieder gemakkelijk begrijpen. Slechte „of mislukte oogst beduidt: gebrek en armoede, ellende „en hongersnood. Rijst toch is het voornaamste zoo-niet het éénige, voedingsmiddel der bevolking. En van „de opbrengst van zijn padie of van zijn tweede-gewassen leeft de kleine man. Die maakt zijn heele „bestaan uit. Wat moet er dus van hem en de zijne „worden indien de oogst ook van die tweede-gewassen mislukt? En dat gevaar is toch volstrekt niet „denkbeeldig!

„Het is duidelijk, dat aan dien perciculeusen toestand paal en perk gesteld dient te worden en dat „het onverantwoordelijk zou zijn hiermee langer te „dralen.

„De leus zij dus: zoo spoedig mogelijk in de behoefte aan bevloeiingswater voorzien. Want dààrdoor „alleen voorkomt men groot onheil.

„Nogeens, er moet gehandeld niet alleen, maar ook „*spoedig* gehandeld worden, wil de Regeering niet „weder de rampen over de bevolking zien komen, „die het onvermijdelijk gevolg zijn van misgewas en „mislukte oogsten."

Boekaankondiging.

Bij de Haagsche Uitgevers Maatschappij *Het Gemeenschappelijk Belang* is een mooi ingebonden handigklein boekje verschenen getiteld **Gids voor Repatrieerenden**, dat bestemd is gratis in handen te komen van hen, die uit Oost-Indië naar Nederland terugkeeren, of die in Oost-Indië geboren, het stukje Vaderland in Europa voor het eerst gaan bezoeken.

Wij ontvingen van de uitgevers een exemplaar ten geschenke, dat op de leestafel in ons gebouw *Heerengracht* 4 zal te vinden zijn.

Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften voor Oost- en West-Indië.

Tijdschr. van het Bat. Genootschap, Dl. XLV, afl. 4.

Dr. J. Brandes, Van Oud-Batavia, losse mededeelingen (vervolg). — C. Spat: Inhoudsopgave van het Maleische gedicht Sjâir Râdja Mambang Djoeâri. — Ant. A. Pennings: De Badoeroë's in verband met enkele oudheden in de residentie Bantam.

Verhandelingen van het Bat. Genootschap, Dl. LIV, 1e stuk.

Dr. J. Brandes: Nâgarakrĕtâgama, Lofdicht van Prapantja op koning Rasadjanagara, Hajam Wuruk, van Madjapahit. Uitgegeven naar het eenige daarvan bekende handschrift, aangetroffen in de puri te Tjakranagara op Lombok.

Id. Dl. LV, 1e stuk.

Dr. N. Adriani: Verhaal van Sese uTaola. Inleiding en vertaling.

Tijdschrift voor Nijverheid en Landbouw in N. I. Dl. LXV, afl. 4.

N. J. Kollewijn: Economie of Vandalisme? G. de Waal van Anckeveen: Merinos-schapen — Midden-Java planter: De cacaocultuur in Midden-Java. — H. H. Liefrink: Geen liberia meer met zilvervlies. — Pepercultuur. — Regenwaarnemingen.

Orgaan der Nederl. Zendingvereeniging. October 1902.

C. J. Hoekendijk: Het offeren onder de Nieuwe Bedeeling [Berichten uit Indramajoe]. — J. H. Blinde: Allerlei van Tasik-Malaja. — Mededeelingen,

De Indische Mercuur. 25e jaarg. (1902), N°. 39.

Z. Exc. A. W. F. Idenburg, de nieuwe Minister van Koloniën. — Marconi. Draadlooze telegraphie. — Een Hollandsch Chininemonopolie. — Eenige consumptie-cijfers van de Vereenigde Staten van Noord-Amerika. — Rekest om verandering der spoorwegtarieven voor suiker van het Algemeen Syndicaat van suikerfabrikanten op Java. — Psychrometerproeven genomen in Deli. — Vereeniging van leden der Nederlandsche ridderorden. — Staatssubsidiën aan stoomvaartlijnen. — Verslag der Kamer van Koophandel van Ceylon. — Indrukken uit Deensch West-Indië. — Grondanalyses van koffietuinen. — Suikerverkoopen oogst 1902. — Planten tot kultuur in de Koloniën. — Notulen der Buitengew. Algem. Verg. van de Soekaboemische Landbouw-vereeniging. — Uit consulaire verslagen. — Enz. Bijlage: Portret van den Min. v. Kol. A. W. F. Idenburg.

Verzending O.-I. Mail.

VOOR DEN HAAG.

Amsterdam, Nederl.,	10 Oct.	24 Oct.	11.30 's av.
Rotterdam, Lloyd,	3 〃	17 〃	11.30 's av.
Genua, Nederland,	7 〃	21 〃	9.15 's av.
Marseille, Lloyd,		14 〃	7.45 v.m.
Marseille, Fr. dienst,	4 〃	18 〃	7.45 vm.
Brindisi, Eng. dienst,	10 〃	24 〃	1.— mid.
Napels, Duits. dienst,		13 〃	9.45 's av.

Via Marseille: Suppletoire verzending van brieven, briefkaarten en aangeteekende stukken den dag volgende op den aangegeven maildag te 7.45 vm.

Via Napels: Suppletoire verzending den dag, volgende op den aangegeven maildag te 12, doch de aansluiting op het vertrek der booten is daarvan niet verzekerd.

MAIL SURINAME.

St. Nazaire. Fr.,	8 Oct.	8 Nov.	7.45 vm.
Amsterdam, Nederl.,		14 Oct.	11.20 's av.
Southampton, Eng.,		14 〃	11,30 's av.

MAIL CURAÇAO.

Via Genua den 2n van elke maand, alleen op verzoek
Elken Dinsdag en Vrijdag 7.20 's av. via Southampton en Queenstown en New-York.

MAIL CONGO.

Lissabon den 8n en den 18n van elke maand 8.19 m.

MAIL CANARISCHE EILANDEN.
(Teneriffe.)

Southampton. Elken Vrijdag 7.20 's av.
Liverpool. Elken Maandag 7.20 's av,

ADVERTENTIEN.

Te Huis voor Jongelieden.

Amersfoort, Hooglandsche weg 2.

Gezonde streek. Midden van het land. Uitnemende scholen. Zoo noodig hulp en leiding bij studie. Liefderijke behandeling. Billijke voorwaarden, Aanbevolen door Bar.sse M. van Heeckeren van Waliën te Beek bij Nijmegen en Ds. H. J. Ter Haar Romeny, Pred. Ned. Herv. Gemeente te Amersfoort.

Haagsche Assurantie-Compagnie

voor Brand enz. van 1805

te 's Gravenhage.

Kantoor **Z. O. Buitensingel 245** b/h. Bezuidenh.

Directeuren:

C. W. VERSTEGE en Mr. W. F. G. MASTENBROEK.

Commissarissen:

Mr. W. K. F. P. Graaf van BYLANDT

Mr. J. G. GLEICHMAN.

A. J. H. VAN KAPPEN.

Speciaal ingericht voor

Heerenkleeding naar Maat.

H. CHRISPIJN.

Marchand-Tailleur.

ELANDSTRAAT 26a, Den Haag

STEEDS VOORHANDEN

Fransche en Engelsche Stoffen.

„QUISISANA".

Inrichting tot uitzending van

Vegetarische Diners.

L. H. LEBEAU—LANGENBERG,

Jacob van der Doesstraat 52.

Blikwerk en Verpakking

voor Oost- en West-Indië.

Aanleg van Gas- en Waterleiding, Gasgloeilicht en Electric.

3 le Schuitstraat 3,

W. P. JANSSEN.

Anton Lotz,

Horloger - Opticien.

PIET HEINSTRAAT 61, 's-GRAVENHAGE.

Export naar Oost- en West-Indië.

Horloges. — Pendules.

Optische Artikelen.

Tandarts

REGENSBURG,

Laan v. Meerdervoort 40.

Spreekuur van 12 tot 4 uur.

A. A. KNUIJVER & ZONEN,

Hofleveranciers

van H. M. de Koningin en H. M. de Koningin-Moeder.

DEN HAAG,

Ged. Raamstraat 9-11-12.

Ned. Fabriek van

Banieren, Vaandels, Militaire Borduurwerken.

Inrichting voor 't borduren van

Lambrequins, Stoelzittingen, enz.

Uitgebreide Weverij en Passementfabriek

voor de vervaardiging van **Franjes, Embrasses** en **Agrementen** in soliede qualiteit en iedere verlangde kleur.

CONCURREERENDE PRIJZEN.

Attentie.

HH. Verlofgangers.

Voor deftig Heer, Gehuwd Paar of twee Heeren, zijn in de Prinsestraat n°. 6, te 's-Gravenhage, **drie à vier keurig gemeubileerde kamers met badkamer te huur.**

HOESTPASTILLES

van Dr. DE VRIJ in doozen van 25 Cts. en per gewicht.

GERAUDEL / WIJBERT / KEATINGS / PONCELET / ALTHEA / SALMIAK — Pastilles

bij Mej. **E. DE LEEUW,**

Prinsestraat 42.

Magazijnen „NEDERLAND"

AMSTERDAM, ROTTERDAM, UTRECHT, HAARLEM,

DEN HAAG, hoek SPUI en SPUISTRAAT.

Grootste Inrichtingen voor:

Heeren-, Jongeheeren- en Kinderkleeding.

Speciale afdeelingen voor Kleeding naar Maat, Uitrustingen, Uniformen en Livreiën.

Firma A. KOKEE.

Nieuwe Havenstraat 32D.

UITZENDING VAN DINERS.

f 0.80 - f 1.00.

Vele Indische recommandatiën.

Goud, Zilver en Diamanten.

S. SPIJER,

7 Schoolstraat over de Vischbanken. **Den Haag.**

Atelier voor reparatiën en het zetten van Diamanten.

WALTHAM EN INTERNATIONAAL WATCH HORLOGES.

Departementale Jongensschool te Breda.

VOLLEDIGE UITSLAG DER EXAMENS IN 1902:

Handelsklasse. Aan **5** leerlingen werd een einddiploma toegekend.

9de Klasse. 10 leerlingen deden examen voor de Cadettenschool, **9** slaagden, waarbij No. 1 voor hier te lande en No. 1 voor Ned.-Indië. **3** hunner deden ook examen voor het Instituut voor de Marine; **2** slaagden, waarbij No. 1.

8ste Klasse. 2 leerlingen deden examen voor de 3de klasse der H. B. S. te Breda, en werden toegelaten. **1** leerling deed examen voor de Kweekschool voor de Zeevaart te Amsterdam, en slaagde. **10** leerlingen voldeden aan de eischen voor het Reservekader.

7de Klasse. 6 leerlingen deden examen voor de H. B. S., en werden allen toegelaten; **4** in de 1ste klasse te Breda, **1** in de 1ste klasse te 's-Gravenhage, **1** in de 2de klasse te Winterswijk. **1** leerling deed examen voor de Kweekschool voor de Zeevaart te Amsterdam, en slaagde.

6de Klasse. 7 leerlingen deden examen voor de 1ste klasse der H. B. S. te Breda, **6** werden toegelaten. **3** leerlingen deden examen voor het Gymnasium te Breda, en werden allen toegelaten.

HAAGSCHE MUZIEK-HANDEL — ENDERLE en OOSTERVEEN — HOFSPUI N°97.

Schoonschrift.

In enkele lessen volkomen verbetering van het slechte handschrift. Resultaten verrassend; opleiding voor examen M. O., enz.

H. MOLL,

Hofcalligraaf van H. M. de Koningin-Moeder, Leeraar M. O.

TOLLENSTRAAT 98.

G. L. Arbeiter,

Spuistraat 63. Den Haag.

HOFBONTWERKER.

Grootste sorteering van uitsluitend Ia Pelterijen.

Speciale Inrichting tot het bereiden en opmaken van tijgerhuiden enz.

Opzetten van Vogels en Zoogdieren.

Conserveeren van Pelterijen enz., tegen de mot.

B. DERKSEN,

Brood- en Beschuitfabriek

„De Oude Vette Hen",

OPGERICHT 1680.

8, OUDE MOLSTRAAT—DRIEHOEKJES 8, 's-Gravenhage.

Hofleverancier.

Gewoon- en Luxe Brood, Beschuit, Krentenbrood, enz.

Geregelde bezorging door alle wijken der Stad en Scheveningen.

A. J. MESKER,

MEUBELFABRIKANT.

Hofspui 81, Telephoon No. 240, 's-Hage.

Inrichting voor complete meubileeringen, zoowel in koop, als in huur.

Complete Ameublementen voor geheele huizen, boven- of benedenhuizen steeds voorradig.

PRIJZEN STERK CONCURREEREND.

Verhuurt mede Gemeubelde boven- en benedenhuizen.

GORDIJNEN. TAPIJTEN.

Lambert Waterreus,

Sumatrastraat 279, b/d Bankastraat, Den Haag.

TELEPHOON 317.

SAMBALLANS (origineele verpakking) 20 diverse soorten

per busje à 35 en 55 cts.

KLAPPERS (versch geraspt) verkrijgbaar.

Gandaria assin - Atjar temoe koentjie.

Indische Siropen. - Versche Kruiden. - Manissans.

COSTUMES NAAR MAAT,

Gegarandeerde Coupe.

Specialiteit in:

Gekleede Costumes, Mantelcostumes, Mantels, BLOUSES, PEIGNOIRS, Costuumrokken.

F. W. von Gemmingen, — Den Haag.

13 Anna Paulownaplein

GROOTE KEUZE in:

Zwarte en Gekleurde JAPONSTOFFEN.

F. H. BOTHE,

21, VEENESTRAAT — DEN HAAG.

SPECIALITEIT IN

GEKLEURDE, ZWARTE en CRÊME STOFFEN.

Nouveaute's voor elk seisoen.

STEEDS GROOTE ASSORTEMENTEN. BILLIJKE PRIJZEN.

WONINGGIDS voor 's-GRAVENHAGE en OMSTREKEN

opgemaakt door 't Administratiekantoor der firma

FALKENBURG & Co.

's-GRAVENHAGE, Dennenweg 64,

wordt op aanvrage **gratis** toegezonden.

Ook ligt deze gids op de informatiebureaux der Vereeniging „OOST en WEST" te **'s-GRAVENHAGE** en te **WELTEVREDEN** ter beschikking van belangstellenden.

Th. N. Eijffinger,

Hofleverancier.

Hooge Westeinde 5. Telephoon Interc. 124. **Den Haag.**

Specialiteit in Behangselpapieren,

Lincrusta Walton en Goudleerpapier.

Salubra (muurschildering) / Tekko (zijde imitatie) — Hygiënisch afwaschbaar.

Vitrauphanie-Papier (imitatie glas in lood).

Abonneert U op de

Bintang Hindia.

Geïllustreerd Tijdschrift voor den Inlander.

Abonnementsprijs f 3.— per jaar bij vooruitbetaling.

Iedere abonné ontvangt tot **1 Januari 1903** de nummers **gratis.**

DIT BLAD VERSCHIJNT ELKE VEERTIEN DAGEN.

De Haagsche Uitgevers-Maatschappij,

„HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG",

HAAGPOORT 4.

Vereeniging OOST en WEST

Afdeeling 's-Gravenhage.

Aan het **Bureau Heerengracht 4,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur, inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken.

Men kan die inlichtingen ook per brief vragen aan den Secretaris der 3de Commissie, den heer G. C. A. de Witt, *de Perponcherstraat n°. 93.*

- Een gep. Onderofficier O.-I. Leger voor incasseering, oppasser en huisbewaarder.
- Een modiste die werk in Oost-Indië zoekt.
- Een Dame die lessen geeft in Noorsch, Zweedsch, Duitsch en Italiaansch.
- Drie jonge Dames voor Juffrouw van Gezelschap. Eene ook voor lectrice.
- Een bekwame linnennaaister.
- Gewezen Sergeant in W.-I. voor portier, looper of huisbewaarder; kan ook copieerwerk verrichten.
- Twee jonge Dames die als Gouvernante of Bonne naar Indië willen.
- Een gegageerd Onderofficier der Genietroepen zoekt een betrekking voor loopend beheer; schrijfwerk of eene eenvoudige administratie; ook kantoorwerk in die richting.
- Eene dame voor 't les geven aan spraakgebrekkigen.
- Een Dame les geven in teekenen en portretschilderen.
- Een geroutineerd boekhouder 5 jaren als zoodanig in een hotel te Parijs werkzaam. Is tevens correspondent in de moderne talen. Uitmuntende referentiën.
- Eene Dame voor pianoles.
- Een heer, gewezen fabricatiechef suikerfabriek, met diploma machinistenschool, voor admin. betrekking.
- Een Heer voor administratieve betrekking of magazijnmeester.
- Een Heer voor Corrector aan eene drukkerij.
- Drie Dames voor waarnemen van een huishouden en naar Indiën gaan.
- Twee Dames om bejaarde dame gezelschap te houden.
- Een Dame zoekt plaatsing als Stenograaf, ook voor les geven.
- Een jonge Dame zoekt een t'huis zonder salaris bij eene dame om deze in de avonduren gezelschap te houden; kan in 4 talen voorlezen en maakt muziek.
- Twee Dames om met eene familie op reis te gaan; waarvan de éne Hollandsch, Duitsch, Fransch en Engelsch spreekt, hebben veel gereisd.
- Eene Juffrouw voor Depôthoudster.
- Een bekwaam machinist machine bankwerker voor plaatsing in Oost- of West-Indië.
- Een gew. O.-I. ambt. voor adm. betrekking.
- Eene Dame v/h maken van fijne handwerken.
- Een Dame voor administratieve betrekking.
- Twee jonge Meisjes en een jonge Weduwe om als kinderjuffrouw mede naar Indië te gaan.

De 's-Gravenhaagsche Boek- en Handelsdrukkerij voorheen Gebr. Giunta d'Albani.